SAMLADE BERÄTTELSER AV ALBERT ENGSTRÖM

ÄVENTYR OCH HUGSKOTT

AV

ALBERT ENGSTRÖM

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1920

Förord till den elektroniska utgåvan

I det digitaliserade exemplaret var *Äventyr och hugskott* sammanbundet med ***Bläck och saltvatten***. Båda digitaliserades i maj 2012.

Stöldförsäkringsagenten.

En figur arbetade sig upp emot regnbyn tvärs över gårdsplanen, fällde ihop ett drypande paraply på trappan och gjorde halt på min vildvinsskuggade veranda. En lång gestalt med något gewesenes över apparitionen, hållning, som påminde om militär, men knän på byxbenen som talade om borgaren, vita mustascher under en örnnäsa, som skulle ha imponerat, om den icke varit i miniatyr, och ett visst affekterat förnämt drag omkring ögonen, som kom en att tänka på adelskalendern men med baktankar. En liten slapp potatismage, som talade om stillasittande på andra klassens restaurangkaféschaggsoffor vid gammaldags tutingar efter en halvportion biffstek med två supar och en halv lageröl.

— Träffas herr Engström?

— Jo, det är jag. Vad kan jag stå till tjänst med? Var så god och stig in!

— Det är en konstig sommar vi ha. Regn och blåst och köld. Mitt namn är löjtnant Hultenhjelm. Jag såg visserligen att det står förbjuden ingång på grinden och anslag om vite, men jag tänkte att det inte var så allvarligt — — —

— Jo, jag försäkrar, att det är absolut allvarligt.

Ja, jag försäkrar också, att mitt ärende är absolut allvarligt, hä hä, jag är representant för Stöldförsäkringsaktiebolaget Cautio, och efter jag är på trakten, tänkte jag föreslå er att ta en försäkring där. Förstklassiga villkor, verkligen enastående, och i dessa tider, ni läser ju dagligen i tidningarna om stöld och

inbrott — — —

— Nej, sådant hoppar jag över. Stjäl dom så särskilt mycket nu för tiden?

— Kolossalt! Kolossalt!! Och allt ersätter bolaget försäkringstagarna. Inte bara det stulna, utan det förstörda, för söm ni vet händer det, att tjuvar inte bara stjäla utan göra åverkan under sökandet efter dyrbarheter;

— Ja, men jag tror inte ändå. Jag har ingenting, som kan locka någon tjuv — — —

— Å, vart jag ser härinne ser jag en dyrbarhet. Alla konstverk till exempel. Alla saker ha värde och allt kan stjälas.

— Nej vet ni, jag har verkligen inga dyrbarheter. Det mesta jag äger har bara affektionsvärde och jag är inte livad för att ta flera försäkringar. För resten är här alltid folk i huset och vartenda ljud hörs — — —

— Ljud! Hörs!! Nutidens tjuvar ha så utvecklad teknik, att de kunna stjäla sängkläderna under en.

— Nå, så låt dem i guds namn göra det. Jag vill inte ta någon försäkring. Det vore för övrigten rätt intressant upplevelse att bli bestulen på sängkläderna, medan man sover.

— Herr Engström skämtar! Tänk er själv vakna en morgon och upptäcka att allt vore, om inte stulet, så åtminstone sönderbrutet och förstört.

— Ja, men löjtnanten, tänk vilket satans oljud det skulle behövas för att bryta sönder allting. Det här pianinot till exempel, det skulle allt reagera för misshandel. Och de här båda taxarna, som sova i huset, ge hals vid minsta knäpp.

— Taxar! Hundar!! Kommer inte herr Engström ihåg stölden hos professor Morgen-Gaffler här om året ute på Saltsjöbaden! Professorn hade en ytterst vaksam och folkilsken ulmerdogg, som sov vid hans säng. Det kom tjuvar, som stal gulduret från professorns nattduksbord. Hunden sov, professorn sov. Nej, hundar — lita inte på hundar!

— Ja, men de här taxarna äro absolut pålitliga och för resten försäkrar jag att jag inte vill ta någon stöldförsäkring.

— Men ni skulle åtminstone se litet på tabellerna — — —

— Nej, jag vill inte se några tabeller. Jag har ont om tid för tillfället — — —

— Ja, men betänk — boksamlingen, silvret, kanske gammalt familjesilver, guld, ringar, klockor — — —

— Jag har inte använt klocka på snart tjugu år och jag vill inte ta någon försäkring. Jag skall beatt få påpeka detta faktum: Jag vill inte ta någon försäkring.

— Om herr Engström får del av villkoren skulle ni helt visst komma på andra tankar. Se här till exempel! Premien för — — —

— Nå, då måste jag använda en annan taktik. Jag tycker, att det vore riktigt trevligt, om någon ville stjäla litet. Tjuvar ska också leva. Och vidare skulle jag kanske bli överlupen av hyggliga tjuvar, som stule från mig bara därför att de veta, att det i alla fall blir ersatt av ert bolag. Det bleve kanske besvärligt och nervöst i längden.

— Skämt åsidp, herr Engström. Ni är ju en modern människa och måste följa med er tid. Och det ekonomiska av saken är en så försvinnande bagatell, att — — —

— Ja, men jag har nu en stund sökt framhålla det oomkullrunkliga, sakförhållandet, att jag icke kommer att ta någon försäkring i ert Cautio. Det skulle glädja mig, om ni ville se följande ord i eldskrift framför er just nu: — Den mannen förtjänar jag inte på. JHan tar aldrig någon stöldförsäkring! Jag menar att denna sanning borde vara på god väg att ingå som trosartikel i ert medvetande.

— Jag förstår skämt, bästa herr Engström, och jag senterar det i allra högsta grad, men se nu på den här tabellen. Terminer och premier äro — — —

— Snart måste jag använda en brutalare taktik. Tror inte löjtnanten att ett bolag som ert just fostrar tjuvar. Det är ju strängt taget en oskyldigform av stöld att tillägna sig en sak, vars värde ögonblickligen blir ersatt av en så filantropisk inrättning som ert bolag måste vara. Och det finns hyggliga, försynta, väluppfostrade, blyga människor, som inte vilja störa mig ens med en anhållan om ett lån i någon tillfällig förlägenhet, utan helt enkelt stjäla något ifrån mig av bara hänsynsfullhet, därför att de veta, att jag genast får igen fulla värdet av er. Jag blir en försörjningsinrättning, en sjukkassa, en personifierad institution för välgörenhetens ordnande, men jag ligger inte åt det hållet. Jag vill ha frid och just i det häT ögonblicket längtar min själ efter stillhet och tystnad i högre grad än eljest.

— Ja, men visthusboden och ladugården — betänk osäkerheten! Och mitt bolag har just — —

— Hundgården med fyra stövare ligger alldeles bredvid. Detta är en parentes! Och nu övergår jag till den brutala taktiken jag nyss talade om. Jag har verkligen blivit bestulen. En överrock försvann i dag på ett oförklarligt sätt ur min garderob. Just nu kommer jag att tänka på, att en verkligt energisk stöldförsäkringsagent skulle närma sig fullkomligheten, om han gjorde små förarbeten hos sina offer för att göra dem mogna och fallfärdiga. Kan herr löjtnanten tänka sig en bättre taktik än att hugga en och annan småsak ända tills ägaren av bara nervositet tar en försäkring? Missförstå mig inte, det hela är bara en idé, men den är nog så värdefull. En idealisk stöldförsäkringsagent är endast den som genom upprepade småstölder tvingar mig att ta en försäkring.Jag hoppas löjtnanten på intet vis missförstår mig, men nog är sättet det enda verkligt effektiva, ty som ni nog känner, äro övertalningsförsök inte tillräckliga, åtminstone inte visavi mig. Förlåt om jag förefaller brutal, men jag vill ju inte insinuera, att löjtnanten använder den mest fruktbärande taktiken. Jag kom bara av en händelse att tänka på min försvunna överrock. Kanske hänger den i en annan garderob, kanske är den inte borta alls, men tjuvarnas teknik nu för tiden är ju fulländad, bättre än stöldförsäkringsagenternas, det kunna vi ju komma överens om. Jag tror att det skulle vara lättare att stjäla sängkläderna under mig än att tvinga mig ta en stöldförsäkring.

Löjtnanten höll redan om dörrvredet.

— Ja, då ber jag om ursäkt att jag besvärat. Tråkig sommar det här! Barometern sjunker ideligen, ideligen. Herr Engström känner emellertid min adress, löjtnant Hultenhjelm, Stöldförsäkringsaktiebolaget Cautio. Kaste tjänare!

Spionen.

En kväll i november för åtskilliga år sedan satt jag i min salong och ägnade mig åt det vällovliga patiensläggandet. Jag kan nämligen en enda patiens, vars namn jag inte vet, och då min hjärna känns tom efter mycket arbete, lägger jag den. Det var en mörk kväll utan måne, telefonen var just avstängd och jag började glädja mig åt friden, den absoluta, som en man stundom behöver ehuru den inte existerar i realiteten.

Naturligtvis existerade den inte heller den här kvällen. Jag hade just fått hem ett par tvåor i patiensen då det knackade på verandadörren. Jag tog lampan och mötte den besökande med ett ovänligt kritiskt ansikte. Han var en lång mager karl med markerade och tärda drag.

— Var god och stig in och ursäkta att jag möter i skjortärmarna, men jag väntade verkligen inte besök i kväll!

Jag lyste mannen in och betraktade under tiden hans profil. Svartmuskig, gulblek, kroknäsig, utlänning alltså. Därtill bröt han på något språk som inte var finska men som låg nära finskan.

Inte var det tyska, inte — jo, kanske ungerska. Något orientaliskt var det i alla händelser. Hän hade en bonjour av gammalt snitt och med kantband, misärens kännemärke då för tiden, men hans sätt att bugande passera mig hade något av gentilhomme i gammal stil.

— Med vem har jag den äran?

— Mitt namn är Emdow, tekniker.

Emdow, ett ovanligt namn! Han stod kvar vid dörren och gnuggade sina gula, frusna händer medan ögonen mönstrade det skumma rummet.

— En cigarrett?

— Tack!

— Och vad förskaffar mig den äran?

— Jag hoppas jag inte stör på något sätt?

— På intet vis! Vill ni inte ta plats?

— Tack! Jo — jag bor här — har slagit mig ned här för att kunna leva billigt — jag har väl bott här en månad och mera — jag har mina idéer — jag har gjort bekantskap med folket här, ett rått material, utan intressen, utan hyfsning, jä, ni känner ju till det ! Och — — —

— — Förlåt; men jag tror att ni misstar er — — — efter så kort vistelse här —

— Ånej, ånej — herr Engström, vi kunna ju tala som ett par bildade karlar tillsammans och se det hela ovanifrån — medge i alla fall att det är mycket som brister, vi ha ju superiet, snustuggningen, den råa umgängestonen mellan ölika kön, alltsammans — — — Det behövs lyftning, just lyftning!

— Vet ni, herr E — — em —?— Emdow — — —

— Vet ni, herr Emdow, jag tror att ni misstar er. I varje fall vill inte jag bli någon reformator. Det reder sig nog — — —

Min hustru kallade på mig från ett inre rum. Där stod en av mina jungfrur och sade: — Känner inte redaktören den ryska spionen? Det är just han. Han har hyrt Jan Lars' stuga och hålls och lodar här utanför varenda dag. Han säger att han är urmakare, men inte finns här några klockor att laga! Och han får utländska brev på posten var dag och skickar av stora buntar papper flera gånger i veckan.

Jag återvände till min gäst.

— Nå, vad avser herr Emdow egentligen med den här expeditionen till mig? Är ni inte ryss för övrigt? Jag tycker mig känna igen brytningen.

— Har varit! Har varit. Jag har varit löjtnant i ryska armén, det vill säga jag blev löjtnant under rysk-turkiska kriget. Jag har slagits under Skobeleff, jag var med vid Plevna, och nu lever jag på min lilla pension. Jag lever här för att här är billigt och — tja — jag är urmakare — man säger att man är tekniker, man är ju av familj och man söker ju maskera sin fattigdom — — —

— Utmärkt, herr Emdow, då kan ni laga mitt matsalsur? Det är en gammal klocka med trähjul — jag är ledsen att inte för tillfället ha någon bättre klocka att ge er till reparation — men ni förstår, jag vill göra i den mån jag kan — — —

— Tack, tusen tack — — — men nu komjag egentligen hit för att tala om befolkningen här — — —

— Vill ni inte ha något att dricka? En grogg eller kanske en pilsner?

— Tack, jag är egentligen absolutist — men en pilsner — ni förstår, jag har måst undvara bildat umgänge så länge, så länge, men den här pilsnern blir en hemlighet mellan oss — ty för befolkningen här är jag absolutist — — —

— Föredöme? — — —

— Just! Och nu vill jag komma till själva kärnan. Jag har tänkt bilda en gentlemannaklubb här — — —

— Gentlemannaklubb?!!

— Ja, med grader i, naturligtvis. Redaktören och jag ha den högsta graden och ungdomen får så småningom stiga

från grad till grad — — —

— Jag förstår verkligen inte — — —

— Den måste byggas på absolutistisk grund! I första graden lägger man bort sprit, i andra snustuggning, i tredje svär man inte — — —

— Man får alltså tugga snus i första graden och svära till och med andra — nej, herr Emdow, driver ni med mig eller vad fan menar ni? Förlåt att jag svär men jag måtte bara vara i andra graden!

I detsamma kom pilsnern in. Herr Emdow drack med ett förskrämt uttryck i ögonen, men han smackade av Välbefinnande. Jag tog en grogg och satte mig bekvämt till rätta i min stol. Karlen var antingen idiot eller också en simulant av hög rang.— Hör nu, herr Emdow, för att bilda en så kallad gentlemannaklubb måste man ha reda på vad som menas med en gentleman. Tror ni inte att en gentleman kan tugga snus och supa och svära? Jag till exempel tuggar visserligen inte, men jag snusar och röker och super, och ändå vill herr Emdow att jag skall vara med om stiftandet av en gentlemannaklubb, där en av förutsättningarna för uppnående av högsta graden är att man lägger bort det där. Jag är ingen gentleman. Herr Emdow har vänt sig till vilse person.

Herr Emdow såg eftertänksam ut.

— Nå, man kunde ju inte behöva kalla den Gentlemannaklubb. Man kunde ju säga Vikingaklubb, till exempel!

— Nåja, men jag tror att vi lämna det här ämnet. En rospigg lägger aldrig bort att tugga snus, och han tar en sup, då det behagar honom och svär när han vill. Jag tycker, att det är riktigt så. Jag går inte alls med på den här klubben. Jag reserverar mig. Jag vill bara fråga, om inte herr Emdow vill ha mera pilsner i all hemlighet?

— Tack, tack — redaktören tycker naturligtvis att jag är en konstig herre — — —

— Ja, jag kan inte neka till det.

— Men redaktören förstår väl, att då man bor ensam som jag och inte har något att göra — — — man längtar efter sällskap — man är djärv nog som jag att göra intrång — — —

— För ingen del! Jag är också enstöring,så att jag förstår er utmärkt. Jag begär bara att få sitta här i fred, just i fred — — —

— Alltså stör jag! Jag skall genast — — —

— Nej, tvärtom, herr Emdow intresserar mig och är hjärtligt välkommen. Nå, ni fiskar väl här ute, ror och seglar?

— Ack nej, jag kan inte segla — — —men fiskar gör jag ju litet — — —man måste ju —

— Nå, berätta litet om kriget!

— Ack ja, kriget! Det är minsann intet nöje att komma ihåg. Å, jag har sett en hel del och varit med också. Se här!

Herr Emdow drog upp rockärmen och visade en röd strimma som gick från armbåge till handled. — Det är efter en kula som bara rispade upp skinnet, men det var ett otäckt sår. Jag har ett ärr på benet också. Det var en granatskärva och det blev blodförgiftning. Herr Engström märker nog, att jag haltar litet. Jag har en orden också — ja, jag räddade en gammal fru, som baschibosukerna hade bundit fast på en vedtrave och hällt fotogen över och tänt på. — Ja, kriget, det är ingenting att minnas. — — — Men jag stör visst. Jag blir inte förstådd. Jag ber tusen gånger om ursäkt, att jag — — —

— För ingen del. Välkommen åter!

Herr Emdow gick och jag såg honom aldrig mer inom mina dörrar. Han fick min matsalsklocka och behöll den ett par månader, skickade hem den och påstod, att den inte kunde lagas.

Men jag såg honom nästan dagligen i sällskap med yngre fiskarpojkar. Han hade bildat enVikingaklubb som

sammanträdde en gång i veckan och dansade. Herr Emdow var arrangören och satte verkligen liv i befolkningen under några månader. Jag var en gång med på en dans. Det fanns ingen pojke som inte tuggade snus eller tog nubben — så att grader måtte han inte lyckats instifta. Där dansades med pipa i mun, och i storstövlar och spottades ogenerat.

Men Emdow kunde ju inte segla.

En dag satt jag norröver med mina vettar på Fogdö Leje. Jag sköt ett par fåglar och måste söka mig inomskärs, ty en orkanby kom norrifrån och gjorde hela havet skummigt. Fast jag satt i lä hade jag svårt att klara mig ut med min kanot — det började blåsa döda djävlar i luften — och sjön växte. Jag arbetade, mig ut på läns och lät min kanot följa sjöarna. Då möter jag en skötbåt innanför Svartkubbarna. Det var Emdow som kryssade upp emot Svartkubben! Det såg verkligen ståtligt ut i den höga sjön med brott på var kam. En karl som kan segla så och påstår att han inte kan segla är antingen ytterligt blyg eller också en humbug.

Jag passerade honom på några båtlängders avstånd och hade fullt att göra med att hålla kanoten i vindriktningen. Emdow satt lugn med skötet och rodret i händerna och seglade som en gud.

Jag började misstänka honom, fast han inte var sågfilare. Och jag mötte honom ofta i närheten av Riddarskärets stångmärke, just där militärmärket bestämmer kursen från havet in i Singö sund.

Där höll han till och därifrån rodde han alltid, då min kanot dök fram från läet under Fogdö sten.

Man började allmännare tala om honom som spion. Man hade sett honom loda utanför Singösundet och inne i Grisslehamnshamnen. Pojkarna kände sig som patrioter, och herr Emdow fick inte mera något folk på sin Vikingaklubbs danstillställningar.

En dag kom en rysk båt in i hamnen. Emdow gick ombord och inom kort lade ett 10-tal ekor till vid sidan. Det gällde att förtjäna pengar av någon anledning som jag nu glömt. Bland pojkarna var Matts Abraham, full och bra. Då han såg Emdow stå i samspråk med kaptenen, smög han sig försiktigt fram och gav Emdow en fruktansvärd spark i den så kallade ändan. Emdow sjönk ihop av trötthet och måste ros i land. Den ryska båten gick. Dagen därpå flyttade Emdow från orten; Han hade uppfyllt sin bestämmelse här och reste norrut! Jag vet ju inte bestämt om han var rysk spion. Men jag vet inte heller att han inte var det. Han var antagligen antingen ett stort original eller också full av den så kallade fan. Jag tror nästan det sista.

Handlanden Trenck.

Just där järnvägen korsades av landsvägen, där bredvid låg handlanden Trencks stuga, mindre än andra stugor, smutsig och ogästvänlig, fast den var rödmålad med vita knutar.

Vid tio år, åldern, då en människa börjar förfalla, köpte jag snus där och bekantade mig med Trencks pojkar. Han hade åtta sådana, och Vi tuggade snus tillsammans och rökte Nornan, en fruktansvärd cigarr, som bara krökte sig litet efter en halvtimmes arbete. Handelsboden var ungefär dubbelt så stor som det skrivbord jag nu sitter framför, och jag kommer ihåg att den verkade luden av smuts. I ett hörn stod en silltunna, och i den brukade bondpojkarna spotta, medan handlanden eller hans fru vände ryggen till för att söka efter den begärda varan. Två snusfjärdingar, en med Ljunglöfs och en med Jönköpings matsnus, hade sin plats innanför disken bredvid en burk Kungens av Danmark bröstkarameller. Den sista titeln imponerade på mig, och jag trodde mig höjas socialt, då jag köpte för två öre av de tummade, osunda, bacillimpregnerade

sockerbitarna. Jag inbillade mig att Kungens av Danmark huvudsakliga föda var just sådana karameller. Borta i dunklet bakom disken försvann en vägg med hyllor och där fanns knappar och trådrullar och garn och griffeltavlor, och där hyllan slutade åt höger, lutade sig en knippa tagelpiskor mot väggen.

Oftast, då man kom in i boden, fanns ingen där. Men man hörde antingen en fiol eller också skrik och svordomar från rummet bredvid, och sedan man efter landets sed stått i stilla avvaktan några minuter, öppnades en dörr till

höger och ut kom Trenck eller frun.

Han var en kraftig, högväxt, bredaxlad man om trettiofem år, med lugna, oberörda ögon under en gul, hård panna och röda mustascher, som tycktes växa ut direkt ur näsborrarna och genera andedräkten, ty det lät alltid som om luften ur lungorna mötte motstånd i näsan. Hon var en stor, mörkhyad kvinna på trettiotvå, alltid med klänningslivet oknäppt, ty hon hade ju jämt någon unge, som hon måste slita från bröstet för att betjäna oss kunder.

Trencks äldste son var min lekkamrat. Det hände, att jag sökte honom och kom in i rummet, där familjen bodde. Där fanns två fållbänkar och två vaggor, och i den ena fållbänken lågo oftast Trenck och hans hustru, medan barnen slogos och skreko eller rotade i askan i den öppna spiseln. Trenck låg med fötterna uppe på sänggaveln och rökte Candeloupe och bredvid honom låg hon med sitt öppna klänningsliv och utan skor.

Jag började nästan alltid, då jag kom in i familjens sköte: — Får Kalle komma med mig och meta i Ebbarpsgölen ? — och Trenck svarade lika regelbundet: — Jasså, är det du, Albert — ja, gå ni bara, men akta er för gungflyna, och fan tar er om ni kommer hem med fisk!

Det sista sade han för att skaffa oss tur. Var och en vet hur galet det går, då man önskar fiskelycka åt någon.

Kalle och jag metade — och en gång träffade vi stadsbor vid gölen, kvinnor och män, det var visst handelsbokhållare från Eksjö med tjangser och matsäckar — och de stodo på stranden och sågo på, när Kalle och jag vilda och barfota gungande på flyet drogo upp den ena rudan efter efter den andra. Då sade en av bokhållarna.

— Hör ni pojkar, ni får fem öre, om ni äter opp var sin ruda levande!

Fem öre var pengar och Kalle Trenck åt genast upp en liten ruda, som ögonblicket efter det storslagna anbudet sprattlade mellan hans tänder. Jag försökte också ärligt, men jag måste kräkas. Även det hade väl varit värt fem öre men jag fick ingen slant och blev full av hat mot stadsborna. Bokhållarna skrattade bara åt mig och deras kvinnor lågo dubbla av glädje.

Om någon timme skulle sällskapet gå till stationen för att passa på kvällståget. — Jag vet en genväg, sade jag, och man såg på klockorna och fann, att man behövde en genväg. Från gölen gick ett brett dike och över det diket låg en planka. Från den ledde en gungande stig mellan svarta2dyhål, över starrtuvor och skvattrambuskar till gölens avlopp på andra sidan mossen. Men där fanns ingen spång, och där var det bråddjupt vid berget, där stigen fortsatte inåt skogen. Det var en genväg, men man måste simma, om man ville begagna den.

— Om du visar oss den där genvägen, får du din femöring, sade en av bokhållarna.

— Kom bara över plankan, sade jag. Kalle Trenck förstod, och knappt hade sällskapet vandrat ut i mossen, förrän vi båda som vesslor sprungo tillbaka, drogo till oss plankan och voro i säkerhet på ängssluttningen, därifrån vi kommit.

— Gå bara först rakt fram, så till vänster och sen till höger och så tillbaks igen och hämta plankan, skrek Kalle Trenck. Det blev ett liv i mossen, kan man förstå. De klevo ned sig och stodo ibland rådvilla balanserande på vacklande och sjunkande tuvor, tills de äntligen hunnit tillbaka till platsen, där plankan legat. Där måste någon offra sig och antingen vada i gyttja till axlarna eller också simma över. Då funno vi vår tid vara inne och lade benen på ryggen släpande plankan mellan oss. Vi gömde den bland ljungen i småskogen och befunno oss snart i säkerhet.

Bokhållarna och deras kvinnor kommo verkligen i tid till kvällståget, men mellan brädstaplarna lågo Kalle och jag och fröjdade oss över deras till oigenkännlighet dyiga byxor och kjolar. Varför skulle de locka hyggliga smålandspojkar att äta levande rudor? Vår hämnd var lyckad och ljuv, och när tåget gick, hjulade Kalle Trenck och sjöngnågot på ett främmande språk. Jag frågade vad det betydde. Han svarade: — Det betyder Käre Gud och käre Faen — det hade hans pappa lärt honom.

Läsaren tycker kanske, att jag talar litet för mycket om mig själv och om Kalle Trenck, men han var ju min bästa kamrat. Han blev gardist sedan och försvann i det vimmel vi — du och jag — äro i.

Nu övergår jag till fru Trenck. En gång kommo jag och min bror och Kalle Trenck ner till ån för att bada i Den Stora Hålan. Den ån och den hålan skola en gång få sin särskilda historia. — Bon! som Strindberg säger — vi kommo utmed videstranden och mellan några alars blanka grönska fingo vi se två kvinnor kliva ned i vattnet. Det var fru Trenck och hennes syster, som plötsligt kommit på besök, jag vet ej varifrån. Hon var svart, svarta ögon och blåsvart hår, mörkare än systern, och jag kommer särskilt ihåg, att hon hade svart hår på axlarna. Vi började krypa alla tre, som man kryper på en älg — och just som vi lagt oss till rätta bakom en albuske och kände oss härligt syndiga — tänk, 10, 12, 13 år — vände sig fru Trencks syster om i vattnet och sade: — Kom hit ni, pojkar, var inte blyga! — och i detsamma stego båda kvinnorna upp på andra stranden. Som gudinnor! Som gudinnor! Jag försäkrar, att jag minns det — nå, vi voro ju pojkar och den enas son var ju med oss — och vi sprungo som jagade genom det höga gräset. Än kommer jag ihåg, hur gräset kändes under fötterna, varmt av solenoch mjukt att springa i. Det var syra med röda knoppar på stänglarna och klöver och den växt som kallas De vitas fotspår.

Den kvällen tordes Kalle Trenck inte gå hem. Vi snärjde gäddor bland näckrosorna längre uppåt ån hela dagen. Kalle skulle ligga i en lada på natten. Han gjorde det, men dagen därpå genljöd nejden av hans skrik och inte bara hans, ty det var allmän uppståndelse i Trencks stuga. Han hade slagit sin hustru också och hon hade sökt riva ut ögonen på systern. Man sade, att det var svartsjuka — det var en mystisk åkomma, som vi pojkar inte hade erfarenhet av — ännu. Alltnog — systern försvann ur huset.

Några månader därefter dog plötsligt fru Trenck. Då fingo vi veta, att hon aldrig varit gift med Trenck. Vi förstodo inte det där, vi pojkar, men intressant och hemlighetsfullt var det.

En vecka efter hennes död kom systern tillbaka för att se efter barnen och sköta hushållet.

Några veckor senare kommo zigenare till samhället. En kvinna i smörjiga, grant färgade trasor kom hem till oss och tiggde och talade något slags tysksvenska. Jag var stolt över att förstå några ord. Hon spådde mig för en tolvskilling och berättade, att jag skulle dö innan jag blivit fyrtio år och att min bästa vän skulle bedra mig och att jag skulle gå vithårig i graven. Och före och efter spådomen kysste hon på sitt pekfinger och rörde min panna. Så gick hon.

Zigenarna stannade länge och bodde hos Trenck. Det var hon, spåkvinnan och hennes man,Hnaturligtvis förtennare till yrket, en lång karl med stort svart helskägg och långt oljigt hår och en liten pojke på fem, sex år, deras son. De dagarna var det liv hos Trencks, så det förslog.

En kväll blev jag vittne till en scen. Det lät som om de slagits därinne. Barnen skreko och sprungo sin väg. Kalle kom ut följd av ett vedträd. Jag visslade och han kom. Vi gömde oss bakom några buskar på andra sidan vägen, medan oväsendet tilltog. Plötsligt kom den länge zigenaren som utslungad med Trenck efter sig. Trenck höll en bössa i handen och var vit i ansiktet och kring hans hals hängde båda kvinnorna, zigenerskan och den jag trott vara hans svägerska. De gräto och bådo, men han skakade dem av sig och slog efter dem med bösskolven. De sprungo ut på landsvägen och Trenck tycktes tänka efter ett ögonblick. Zigenaren hade satt sig på dikesrenen och vaggade fram och tillbaka med överkroppen utan ett uttryck i ansiktet. Han var full som en kaja.

Men så tycktes Trenck ha fattat ett beslut. Han sprang efter sin svägerska och gav henne ett väldigt slag i ryggen, så att hon blev liggande som avdånad. Så vände han sig mot zigenerskan. Men hon ställde sig rak framför honom och skrattade mellan snyftningarna och skrek: — Tag mig, tag mig! Och plötsligt rusade Trenck fram och lyfte upp henne och bar in henne, medan han bet i hennes flätor och stötte fram ljud som läto som morrningar. Om några sekunder kom han ut igen och bara väste och knöt nävarna ut mot landsvägen, låste dörren och lade på bommen innanför.Kalle och jag sprungo därifrån. Han var lugn och sade bara, att nu fick han ligga i ladan igen, och det var roligare än att ligga inne, när det var sommar.

Dagen därpå kom länsmannen dit. Zigenaren och hans lille son voro försvunna tillsammans med Trencks

svägerska, men zigenerskan fanns kvar. Det blev förhör och en massa saker, som vi ej förstodo, och om några dagar stod handelsboden med tillskruvade fönsterluckor. Barnen kommo i fattigvårdens händer, sedan Trenck en morgon befanns borta med sin nya fru.

Ja, så var det med det!

Men väl tjugu år efter dessa händelser återsåg jag Trenck. Då gick han på träben och spelade fiol vid en lägerplats i en annan trakt av Sverige, långt från min hemsocken. Han hade blivit överkörd av tåget uppe i Norrland, sade man. Men tror ni att han gick ensam? En ung, vacker, mörkhyad kvinna med en unge på armen följde honom och tog upp slantarna.

Trenck hade blivit gråhårig och hade ett stort rött skägg, men samma lugna, oberörda ögon lyste under samma hårda panna, och ensam behövde han ju aldrig gå. Han hade aldrig behövt det.

Somligt folk är så beskaffat.

Omnium Bar.

Har någon varit på Omnium Bar? Den ligger strax bredvid Sorbonne, om jag minnes rätt vid första eller andra tvärgatan på Rue des Ecoles från Boul'Miche räknat. Den är eller var belt säkert en tämligen grovt maskerad institution, ty om man kom dit klockan 10 på kvällen fick man stundom vänta tills en sömnig, fyrtioårig, vitpudrad, karminläppad Hebe uppenbarade sig och presenterade sino former (bakom kolsyremaskinen på disken. På hennes vita sidenbröst lyste ett diamantsmycke av väldiga dimensioner. Hon kom upp ur underjorden uppför en trappa, och ur den trappans djup hördes det makabra glammet från det underjordiska Quartier Latin som ur en gruva.

— Men madame, här är ju intet liv!?

— Ni är amerikanare, inte sant? Nå, kom igen halv tolv — — — men först bjuder ni på en vieux Marc — — —?

— All right! Three vieux Marcs and then at half past eleven!

Varför inte vara amerikanare?

Kom man då tillbaka klockan halv tolv fanns ingen sömnaktighet på lokalen. Den fyrtioåriga

värdinnan strålade av vieux Marcs och juveler och hade en ung kvinnlig assistent, kostymerad som spanska, en sextonåring, som just höll på att dyka ned i Paris' helveten.

Men hon hade också en annan assistent. Det var en idiot, som dansade och sjöng därinne. En liten förkrympt karl som var lam i halva kroppen. Hans vänstra arm var uppdragen under hakan och vänstra benet vägrade ibland att göra tjänst, men han skrattade ett kyrkogårdslöje hela tiden och sökte göra sig så komisk som möjligt. Om halsen hade han en kedja och vid den en sparbössa, som han kysste efter var slant som ramlade ned.

Jag var där under en tämligen typisk epok i det moderna Paris' historia. Det var under det interregnum, då man inte visste om La mattchiche eller La petite Tonkinoise dominerade, alltså sommaren 1906. Där dansades inne i Omnium Bar och endast med sextonåringen, som var skön som en demon och kanske också erfaren som den gamla ärevördiga innanför disken, vilken bara drack och lät sina juveler blixtra och ibland rullade en tumtjock cigarrett. Publiken bestod av svarta latinare med lugg och absinter framför sig på bordet, där trasiga kortlekar blevo ännu trasigare.

Men en kväll kom jag in där och vid baren mitt framför ingången satt en gammal herre i grå storm och oklanderlig redingote. Jag beställde en vieux Marc och tog ett av de fem borden i det lilla rummet. Sedan mina ögon vant sig vid belysningen, började jag se mig ikring och märkte att den gamleelegante herrn saknade sulor i sina skor. Jag såg att han sökte dölja bristen genom att skjuta upp fötterna under redingoteskörten.

Jag gick fram till baren och bad om en tändsticka. Den gamle mannens krage var icke absolut fräsch men ljuset förmildrade det defekta i hans dräkt. Innan den gamla vitsminkade hunnit tända en tändsticka åt mig hade jag en vaxsticka ur gubbens låda. Jag tackade och frågade, om han inte ville sitta vid mitt bord. Jag skall aldrig glömma den överlägsna blick han gav mig, då han steg ned från sin höga stol för att följa mig till min plats.

— Herrn är amerikanare, sade den gamla vitsminkade som ett slags presentation till min fördel.

— Nej, ni är inte amerikanare, sade gubben, sedan vi placerat oss. Ni är holländare eller tysk, ty ni talar så dålig franska. Ni har engelska kläder, men ni har skor som tala om något annat, och ni är orakad. Möjligen är ni ryss, men ni är ensam, och ryssar gå aldrig ensamma här, men deras franska är bra, och därför kanhända — — — men jag vill inte forska! Vet ni, man har mera utbyte om man inte känner varandras ursprung. Ni är väl journalist eller artist fast ni inte precis går i uniform. Ni dricker vieux Marc — alltså är ni mera alkoholist än något annat. Inför alkoholen försvinna nationaliteterna och alla bli gamla bekanta oavsett ålder och kön — — —

— Ja, men kön — — — kvinnorna reagera mot alkohol på annat sätt än vi män!— Inte då de nått mogen ålder! Se på mig! Tror ni inte att jag känner kvinnorna?

Ett par mörkgrå ögon lyste mot mig ur ett gult ansikte mèd en örnnäsa mitt i över ett par vita uppvridna mustascher. Hakans ställning skvallrade om brist på tänder men käkarna voro fortfarande energiska. Hela ansiktet var ett system av rynkor, där en stort anlagd människostuderare möjligen skulle ha kunnat avläsa en historia och konstruera dess fortsättning. Jag kom att tänka på en bok om kiromantien från början av 1500-talet, som jag har här hemma och där en verkligt stor tanke är framställd i enkla satser: — Lika väl som en kiromant på grund av handens linjer kan konstatera en människas historia och bestämma hennes framtid, lika säkert kan den vise beskriva jordklotets forntid och framtid efter floder och bergsträckningar.

Fan vet hur jag kom att tänka på min gamla bok hemma i Grisslehamn, men min bordskamrats ansikte påminde mig om den här planeten sedd von oben!

— Ni bjuder mig på en absint?

— Naturligtvis! Två absint, madame!

— Ni tillåter att jag slår mig ned vid ert bord? sade madame.

— Naturligtvis! Tre absint alltså!

Nu voro vi tre vid bordet och den sextonåriga övertog serveringen. Människor döko ned- och uppför trappan vid sidan av baren. Under tiden dansade idioten fram och tillbaka och på borden smällde flottiga kortlappar, medan tillfälligabesökande drucko med flickan eller beställde en drink för att se på den vansinniga solomattchichen utförd av en riktig idiot.

— Ni bjuder på ett glas champagne också! föreslog madame.

— Nej, men jag vill gärna höra monsieur tala om kvinnan, sade jag. — Ni är ju specialist på kvinnor.

— Om!! min herre! Jag är artist, eller rättare, jag var artist, och så kommo kvinnorna. Jag blev bara människa, vilde, sauvage, då de kommo, och jag upphörde att vara artist. Nu är jag oberoende, jag är inte rik, men jag är lycklig, ty kvinnorna ha gett mig allt — — —

Jag började tro att jag kommit i en fälla och ville bräcka av från början:

— Men jag observerade, att ni inte har sulor under era skor.

— Min herre, ni observerar, ni är artist, men vet ni vad det betyder, att jag inte har sulor?? Ni har alltså sett det, cent millions bordelles de Dieu de merde, ni observerade det alltså! Kvinnorna ha gett mig allt och nu på slutet ha de gjort mig fattig. Fattigdomen — madame, återtåg er plats innanför baren, ni är en stjärna där, en komet, som förr eller senare stöter mig ur min bana, men ni är ett moln här, jag måste tala med den här herrn alldeles ensam. Ni ursäktar, ni förlåter alltså! Ni är en ängel och jag vill icke låtsas märka jordstoftet på vingarna!

Madame! Jag är er tjänare och jag återvänder i kväll eller nästa kväll! Jag är er tjänare, helt och hållet er, madame!Madame drog ett väldigt bloss på sin cigarrett och återvände innanför baren, som om intet hänt.

— Min herre, ni är kanske målare?

— Kanske något litet.

— Ni har haft en modell, och har tyckt om färg! Ni arbetar! Ni stirrar på den lilla kvinnan, och ju mer ni stirrar, ju mer ser ni! Först var det kött och sen kommo alla metaller, pärlemor och stjärnor från himlen och medan blodet under hennes hud arbetade, fick ni en sensation av allt som existerar, inte bara av färg utan av liv och härlighet och evighet och avgrund och död och förintelse. Och ni märkte att ni inte hade färg på er palett och era penslar voro kvastar och era händer voro tölpiga och dumma. Bara muskulatur och dumhet — vet ni vad jag gjorde? Jag blev en man och gick ut bland kvinnorna. Och de gjorde mig lycklig och olycklig, stolt och förlägen, djärv och feg, klok och dum — de skänkte mig alla sensationer av allt som kan upplevas. En kvinna gjorde mig rik och den sista gjorde mig fattig — min herre, har ni 20 francs? Jag behöver ett par skor och frukost i morgon!

— Nej, men här har ni 2 francs. Var så god!

— Min herre., ni är gentleman, ni är amerikanare! Vill ni se något av Paris, träffas jag här nästan varje kväll klockan halv tolv. Jag kan visa er — — —

— Men jag bor här i kvarteret och kan nästan alltsammans själv.

— Men en absint till bjuder ni på?— Naturligtvis! Madame, en absint till!

— Monsieur! Monsieur Périn går ner och lägger sig just nu. Han är trött.

Monsieur Périn reste sig upp och gjorde en alldeles lagom bugning samt försvann utför trappan som ledde till hans privathelvete.

— Madame, c'est votre mari, n'est ce pas?

— Mais naturellement, monsieur!

Jag reste mig upp för att gå.

— Monsieur, ni är välkommen i morgon. Monsieur Périn skall inte vara här då. Han skall vara borta. En vieux Marc till? Och en åt mig? Tack, monsieur! Jag tackar er!

— Men vet ni, att jag tycker att er man är intressant. Han är uppriktig, och han blottar sig!

— Han är artist! Han är humbug, monsieur!

Telefon.

Klockan var tio på morgonen och jag njöt sovande mitt far niente i min bekväma säng på Grand. Ty jag hade suttit kvar något länge nere på baren kvällen förut. Då ringde det i telefon. Jag hade sagt till att jag ville vara ostörd, ty jag var inkognito i stan, men man hade tydligen missuppfattat mig nere hos portiern.

Jag steg upp gnisslande en hemsk förbannelse mellan tänderna och grep tag i helvetesmaskinens lur.

— Hallau!

— Hallå! är det artisten Engström?

— Jag är densamme som talar med eder!

— Å, kära bror, det var längesedan — — va — känner du inte igen mej? — konsul Kleiner — — hä? — — kommer du inte ihåg din gamle kamrat i sjätte nedre, Kalle Johanson? Kleiner, you know? Charles Kleiner!

— Jo, visst fan, guda på dej, gamla morrhoppa, hur gick det för dej sedan? Jaså, konsul, jo, jag tackar, jag! Det är inte bara råttdito det! Nå, vad kan jag stå till tjänst med?

— Vill du äta en liten middag med mig på Djurgårdsbrunn — på tumis — gamla minnen — och ett förslag till en affär, first class — eller kanske du vill ha — damsällskap? — nå, man kan ju undvara — ha ha ha — ja, vi ha ju båda levt igenom det där — jaså, på inga villkor — Sankt Antonius i alla livets skiften — Josef däri! Men det är verkligen en affär, en god affär! Jag talar allvar nu — det är fråga om en affär på många och blanka dollars! Kommer du klockan fem? — eller vill du att jag skall hämta dig med min bil? Säg bara ifrån! All well on board! Klockan en kvart före fem håller min chaufför utanför Grand. Tummen? — All right!

Det var alltså min gamle kamrat Kalle Johanson som blev kvarsittare i sjätte nedre i Norrköping på grund av grovt fusk i en svensk skrivning. Vi fuskade ju allihop, men Kalle Johanson fuskade så fruktansvärt idiotiskt, att han fick skylla sig själv vid upptäckten. Så försvann han i världsvimlet, kom på kontor, läste språk och blev korrespondent och fick ärva tretusen zekiner av en halvmoster och gav fan i kontoret och startade en agenturdito, slängde den med förtjänst, kom över aktier i ett granitbolag, sålde dem, köpte ett hus på Östermalm just då Östermalm skulle lanceras och blev lancerat, köpte ett hus till vid Birgerjarlsgatan, köpte ett hus vid Drottninggatan, köpte sig päls och fick kredit. —

Nu var han Eldslandets konsul i Stockholm, en man, som räknades med, hade ärligt betaltsina ordnar och hade rätt att bära sitt huvud högt.

Å — jag kände nog till Kalle Johanson — jag menar Charles Kleiner — men jag var verkligen så yrvaken och i behov av sömn eller lugn eftertanke, då han ringde på, att jag inte ögonblickligen uppfattade situationen.

Klockan en kvart före fem stod konsul Kleiners auto utanför Grand Hotell, och om precis sju minuter steg jag av vid Djurgårdsbrunn. Om två minuter kom konsuln i en 34-hästars auto farande som själva fan. Han hade inte hunnit hämta själv, utan måste ta till sitt allra våldsammaste fortskaffningsmedel.

Vi åto middag. Vi upplivade gamla minnen. Vi talade om våra gemensamma lärare och Kalle Johanson skällde friskt på dem. Hur fan kan man för resten bli lärare? 3—4 tusen kronors lön och 24 lektioner i veckan! Man skall vara korkad.

Då champagnen kom in kommo vi till affären.

— Hörru, gosse, se mig in i ögonen! Vill du förtjäna pengar?

Kalle Johanson grep min hand och fixerade mina synnerver.

— Visst fan vill jag förtjäna pengar!

— Känner du till något som heter The Hayward Hygienic Auto?

— Nej, vad fan är det?

Kalle Johanson grep min hand och viskade: Den är din och min framtid! Den är en bensinautomobil som på samma gång är elektricitetsmaskin. Fotsackens sidor släpa helt enkelt motframhjulens insidor, som äro av glas och på det sättet får du ju den enklaste sortens elektricitet. En koppartråd går till en zinkplatta, på vilken du sätter dig — man måste naturligtvis vika ned byxorna — och på det viset laddas den åkande med hälsobringande elektricitet. Chauffören bara rör vid din näsa eller du skrapar näsan mot något, och gnistor springa ur kranen på dig. Tro mig, det är en storartad uppfinning. Sandens elektriska Herculex är humbug och Voltakorset ska vi inte tala om. — Säg mig! Du behärskar ju Strix?

— Tacka jädervulen för det! skrävlade jag.

— Nå, nu kommer affären! Får jag tio kvadratcentimeter var jag vill i din tidning för en reklam varje vecka under ett års tid — hör på, gosse! — så får du, får till skänks en Hayvvard Hygienic Auto. Men jag vill själv redigera annonsytan, jag vill ha fria händer. Apropå, hur stor är din upplaga? Gratulerar. Nå, då vill jag också hålla dig med bensin under ett år!

— Och zinkplattor? frågade jag.

— Skämta inte i affärer! Går du med? Ja eller nej?

— Här har du kardan, gamla Kalle!

— Well, här har du min!

Jag gladdes verkligen åt den där automobilen, ty jag inbillade mig att jag skulle kunna lista bort elektriciteten och förvåna Grisslehamnsborna med en vagn som går utan hästar.

Konsul Kleiner hade sjunkit tillbaka i soffan och ringde på en ny Moët et Chandon.

— Satans slapp servering! Dom förstår inteatt det skall langas ideligen, ideligen, som Rotschild byter om skjorta. Vä?? Nej, det måste gjutas nytt liv i det försoffade Stockholm och dess omgivningar. Du förstår — 10 hästars auto! Du kan ha nöje av maskinen och slå dig på läkarvård och bli förmögen — förlåt, du kanske redan är förmögen! Hörru, ska vi inte be flickorna komma in och dricka ett glas. De släpa hela dan, dystert liv, vä?? Fan, då jag tänker på de stackars ungarna, som passa opp och äro glada åt en femtioöring i dricks, blir jag rörd, ska vi ta dom med oss till stan? Vä?? Di kan behöva lufta på sig litet. Ha ha!

I detsamma slocknade ljusen. Mörkret var kolsvart.

Jag tog fram min goda lappkniv, som jag alltid bär på mig. Den har suttit i väl hundra renars hjärtan. Jag kysste dess oljiga blad och sade till Kleiner: — Hör du, Kalle Johanson, det var fan vad ditt hjärta dunkar! Är du mörkrädd?

— Inte är jag mörkrädd och inte heller har jag dåligt hjärta, fast jag är litet fet. Men det är något som dunkar. Jag måste ha druckit för mycket champëtre. Och så slocknade ljusen! Det är ju fan! Kanske är det hjärtat som dunkar. Lyss på mitt bröst, är du hygglig, känn på hjärtat! Jag blir ruggig till mods.

Jag knäppte opp hans väst och kände på hans bröstkorg.

— Förstår du dig på sådant där? frågade han. Mitt hjärta har alltid varit first class!

Jag kände efter med fingerspetsarna ochtrevade på konsulns revben. Jag räknade — och mellan fjärde och femte revbenet satte jag in kniven så hårt jag kunde. Den var skarp och det var som att sticka i margarin. Samtidigt tog jag honom för munnen, ty han gurglade litet. Han skakade på axlarna, och en darrning började i nacken och slutade nere i benen.

I samma ögonblick vaknade jag. Telefonen i mitt rum ringde och jag rusade upp. Det var portiern.

— Förlåt, herr Engström, att jag ringde om igen, men herr Engström tycktes inte höra den första ringningen. Herr Berger och herr Forsberg och herr Engströms bror vänta nere i baren!

Johannes.

Tåget stannar, och konduktören öppnar en tredjeklassplattforms järngrind. En liten satt karl raglar ut, full och bra. Svetten rinner i floder från hans panna och kinder och han släpar på den traditionella nattsäcken, vars tunnhet bulnar vid ena kanten. En avlång kropp göms där. Det är den traditionella litern. Mannen heter Johannes och är en av Smålands styvaste karlar.

Han kan endast med svårighet hålla sig upprätt. Han knäar och kutar, tar en överhalning då och då och stirrar med en oändligt slö uppsyn ut över de småländska pitpropsplantorna som omhägna den lilla stationen. Denna ängd är för honom ett universum, ty han kan inte tänka längre än till närmaste stad som ligger på en mils avstånd, omhägnad av liknande plantor. Och denna stad är med sina torgdagar ett eldorado med fläsk och kött och sill och ett spritbolag. Vid marknaden inger den honom en dunkel föreställning om cirkus och gyckel och positiv och

harpor och basuner i smålänningarnas himmelrike.

Nu är han hemkommen från en vanlig torgdag och är yrvaken efter sömnen i kupén och håller

på att orientera sig, medan svetten strömmar i det grova ansiktets fåror och snusblandat dregel rinner ur mungiporna ned på den rödgulblågrönsvartvita yllehalsduken och den dubbelknäppta västen, där silverkedjan prålar med sin urnyckel med skaft av fyrkantig silverplåt — enda arvet efter fadern.

Ur en förstaklasskupé hörs: — Att man tilllåter såna där att följa med tåget!

Jag skulle vilja stiga fram och kunna ta av mig en fjäderprydd barett och släpa fjädern i sanden och säga med böjt huvud och handen på hjärtat:

— Sköna dam! Förlåt en vandrande riddare, men det är bara Johannes som är litet dragen och det är hans rättighet just nu. Han har inte dansat sig trött, han dignar inte under utmärkelser, han har icke tornerat sig så här echaufferad för någon frökens äras eller färgers skull. Men han lastade i natt ensam en hel järnvägsvagn med grova stockar. Det är helt simpelt en jäkla karl. Sköna dam, jag hälsar er!

Men då visselpipan ljuder och tåget går, ser jag, att det inte är någon ung dam utan en gammal fröken med hakbandshatt och ett ansikte, i vilket livet grävt ännu djupare fåror än i Johannes, fast orsakerna äro andra.

Tåget går alltså med den gamla kvinnan och hennes indignation.

Johannes står kvar på perrongen. Han ser slött på lokomotivets ånga som dröjer kvar och böljar några sekunder inom stationens hank ochstör, och så styr han ut på landsvägen. Han ler för sig själv, ty han är lycklig. Han har inte hört ett ont ord, han är full och glad och fredlig och han glömmer, att arbetet börjar i morgon igen.

Johannes har arbetat sig fram till förstugubron. Där står hustrun och ser hur det är fatt. Men hon grälar inte som de flesta hustrur skulle göra i samma situation. Hon bara säger till ungarna: — Nu är far hemma och nu går ni ut, för nu ska far sova! Hon hjälper honom uppför trapporna och in i kammarn, räddar nattsäcken med dess liter. Johannes dråsar i fållbänken och slumrar in i ett nirvana som du och jag ha svårt att tänka oss. Ty vi ha ju nerver, säges det, medan Johannes bara har en nerv. Den ena ändan har han i huvudet, den andra sitter han på. Alltså en nerv som en kabel. Åtminstone låtsar han inte om, om den har förgreningar.

Johannes sover, och fridens änglar omsväva hans läger.

Nu till Johannes historia och orsakerna varför jag unnar honom hans lilla fylla. Johannes är statarpojke från början. Då han blev 22 år, gifte han sig med en läskamrat, som han funnit till äktenskap lämplig. De hade gått några år och hållit varandra i händerna och lyssnat till blodets sång som lät allt närmare — och under den farliga höbärgningstiden — ni förstår — ladorna, där syrsorna sjunga, de långa ljumma nätterna och styrkan som kom musklerna att svälla. Så var den saken klar — och varför skulle inte Johannes kunna gifta sig, han som kundelyfta en räl på mitten och gå med en tunna råg uppför kvarntrappan sen han själv svängt den över nacken?

Nu kom de goda tiderna. Det blev kolkörning och skogsavverkning i stor skala nere i den fattiga socknen. Mastträden föllo först, så kom den medelstora skogen och sist pitpropsen i millionstals fot. Sågarna arbetade och de fattiga förtjänade pengar, men de rika förtjänade mera, ty de hade ju satt arbetet i gång.

I en isbelagd backe stjälpte Johannisas lass. Han kom under och bröt högra armen och hans lurviga ölänning, som han köpt för 90 kronor, blev så illa åtgången, att han måste sälja den till slaktarn för 45. Men inom 14 dar hade Johannes köpt en ny ölänning och gick med högra armen i band och lassade på med vänstra — och det var ändå stockar som voro 12 tum i lilländan. Pitpropsen var som tändstickor — och då han körde kol satt han framme på ryssen, svart som en morian och sjöng i svängarna, medan den nya ölänningen travade som på en kapplöpningsbana och isen stänkte om hans hovar.

Det var vackert att se hur kolkörartåget kom fram som en svart orm ur den vita skogen. Det ångade om de små hästarna och stybbdammet låg som en rök över och efter alltsammans. Fast det hör strängt taget inte hit.

Men så småningom blev det sämre med förtjänsten. Konkurrensen blev större. Körarna sålde sina hästar och

började arbeta med lastning vid järnvägsstationen.Johannes kom ner och talade med inspektören och bad att få lasta ensam. Eljest behövdes det åtminstone två att lasta en vagn med stockar, sliprar eller plank. Han fick det — och vi äro där nu. Nu lastar han — inte alls efter 8 timmars arbetsdag, utan som en fri man (något så när), när och så mycket han vill. Han har lastat ihop ett eget hem med en trädgårdstäppa och ett potatisland framför. Han vill inte ha någon kamrat, ty han vill lita bara på sig själv. Han lastar två vagnar på dygnet, ty han har Smålands hela seniga energi koncentrerad i sin lilla jättekropp.

Om du går ut mitt i natten på den lilla stationens lastplan, kan du vara rätt säker på att få se Johannisas silhuett mot luften över den svarta pitpropskonturen med ena ändan av en stock på sin järnrygg. Då hans två vagnar äro fullastade, går han hem och tar sig några timmars vila.

Men då han vaknar, äro lederna stelnade. Han känner sig som i bojor och han stöter på hustrun:

— Krestin, nu får jag löv å öpp! men ja kan inte röra e le! Du får löv å hjälpa mek!

Och Krestin stiger upp och drar sin man ur sängen. Där står han stelbent och med värkande rygg, medan Krestin klär på honom ylletröjan och hjälper honom med byxorna och västen och snör pjäxorna på honom. Och det kan hända, att hon måste leda honom några varv runt i rummet, innan hon fått honom så pass att han kan reda sig själv. Så får han sitt matsäcksknyte och det bär i väg.Men då han i den sovande morgonen kommer in på stationsområdet och har satt sin breda rygg under en sliper och börjar knoga uppför den sviktande plankan, är han åter Johannes, som är smålänning och icke vet av några svårigheter. Bara han börjat svettas och fått maskinen i gång, går han som ett urverk. Från måndag till lördag.

Men på lördagarna, stundom, händer det, att han måste in till stan, till fantasi och narkos. Vem unnar honom inte det?

Han har uppfyllt sina skyldigheter mot sig själv och sin familj. Hans stuga är vacker och runt omkring gror föda ur den fattiga småländska sanden. Och lite ringblommor och pioner för själen också. Och lavendel för kyrkobesöket.

På söndagen gå de till kyrkan Johannes och Krestin. Johannes går två eller tre steg före, ty han är ju karl, och efter kommer Krestin med båda ungarna vid händerna och en tredje som gör hennes hy gul och gången släpande.

Men Johannes tänker inte på sådant. Han kommer att sitta på bortersta bänken ett slag och så går han ut bland gravarna eller till sockenstugan och bjuder på snus — eller också går han bort till stallen och pratar med herrgårdskuskarna och får sig en dragnagel ur deras söndagslitrar.

Kanske Johannes också har med sig en liten blå flaska och kan bjuda igen. Ty han har förtjänt sitt brännvin ärligare kanhända än herrgårdskuskarna.

På måndags morgonen blir det svårt att fåhonom i gång. Kanske Krestin rent av måste gnida hans armar och ben. Skulle han vila över en dag bleve han förstenad och socknens goodtemplare skulle säga: — Ännu ett offer för brännvinet! Men Johannes vilar inte. Och intet ont har han gjort. Johannes är en av de hederligaste människor jag känner.

Brev från en vän.

Leipzig den 3 maj 189*

– – – – – – – – – – – –

Att slå upp en tysk bok är som att luta sig över ett vörtkar, och tyskarnas filosofi smakar av förnumstig folkskollärare, hur djupgående och gedigen den än må vara. Jag var på supé hos professor S. i går, ljuset, du vet, Germanias stolthet, och man kom in på Darwin och Haeckel och ledde sig från dem in på en värdesättning av varelsernas förmåga att känna lidande. Vi voro naturligtvis alla ense om nödvändigheten av vivi-sektion, men då man ville värdera människans kapacitet i fråga om att känna smärta med ett högre gradtal än till exempel en daggmasks, måste jag fram med min gamla teori, du minns. Höjden av smärta hos en daggmask är ju alltid

höjden av smärta för honom och måste således ha samma värde som höjden av smärta hos en människa, då väl ingen kan frånkänna daggmasken självmedvetande.

De bästa tyskarna ha verkligen slutat med de där dumheterna om instinkt och förnuft, så att där

mötte intet hinder, men de här gubbarna ville värdera människans förmåga av smärta till 100 och daggmaskens till 15 eller 10 eller så där omkring. Jag måste börja med paradoxer och förklarade, att en kålrots sensibilitet hade samma värde som en Werthers, om den också uppträdde på olika sätt. De frågade om det var Uppsalafilosofi och jag svarade:

— Ja framtidens Uppsalas!

Emellertid kommo de i gräl, vilket var rätt nöjsamt att åhöra.

– – – – – – – – – – – –

Leipzig den 28 juli 189*

– – – – – – – – – – – –

Tycker du inte att språkforskarens yrke i mångt och mycket liknar jägarens? Alldeles som vår ungdoms Skinnstrumpa spårade en bovaktig indian eller en oskyldig wapiti, spårar jag ordstammarna. Här och där är ett grässtrå avbrutet, här och där hänger en klädtrasa på en taggig buske, några barr ha rubbats på en berghäll. På det området äro tyskarna hemma. Men då jag vill ha fantasi med i arbetet äro de borta. Naturligtvis äro alla språk i det här solsystemet besläktade, ja, alla språk i hela universum. Men på en planet saknas det till exempel Kadimum och Uran — genast blir det litet avvikning från likheten. Bara ett uns Molybden till på den här planeten skulle kanske förorsaka, att närkingarna skorrade.

– – – – – – – – – – – –

Den tyska dekadensen är bara en pauvre efterbildning av den franska. Jag var i Berlin här om dagen och träffade D. och S. Herre gud, vilka småsnuskiga skalder med illa hopkommet världsrykte! Kommer du ihåg 94 i Paris? Där voro de verkligen förfallna. Kommer du ihåg Bal des Maquereaus, inte maquereauerna själva eller deras flickor, utan de där två journalisterna, som detektiven prackade på oss? Det var ett ståtligt förfäll utan möjlighet till upprättelse. Sardanapaler utan pengar.

— — — — — — — — — — — — —

Weimar den 30 juli 189*

— — — — — — — — — — — — —

Men egentligen reste jag hit för att få se en skymt av honom, som siktat högre än någon annan av sin samtid. Spencer är klarare, men han är geniet par excellence, en sjuk titan.

Porten var öppen. Jag gick in. En jungfru öppnade och jag bad om ett samtal med hans syster, vilken som du vet sköter honom. Men då flickan fått kortet och öppnade dörren till salongen, hörde jag från ett inre rum en klagande, lallande gubb- eller barnröst, full av gråt: — Marna, bin ich aber dumm! Bin ich aber dumm!

Jag tog min hatt och rusade på dörren.

— — — — — — — — — — — — —

Leipzig i januari 189*

— — — — — — — — — — — — —

Om det roar dig, kan du nu få skriva titeln docent framför mitt namn. Jag har fått erbjudande

att deltaga i den amerikanska utgrävningsexpeditionen till Kalat Seruk. Jag reser.

— — — — — — — — — — — — —

Amara i december 189*

— — — — — — — — — — — — — —

Vad tjänar det egentligen till att dagligen gå omkring och konstatera, att bibeln är modern, fin de siècle vid sidan av de dokument vi här få i dagen. Du skulle bli tröstlös och känna dig överflödig, om du finge se konstverken, som komma i dagen som mangoplantor vid fakirbesvärjelser. Det är dollarn, som har Indiens alla hemliga krafter förborgade i sig, och det gör mig hemsk till mods. Med dollars gräva vi ut gudar i lejonhamn, som bli skönare ju djupare ned vi komma, och i jordens medelpunkt väntar den skönaste lejonguden på sin milliardör. Därför är det lönlöst att själv skapa. Låt bli att försöka! Skaffa dig bara pengar och gräv dig in i jorden och njut. Ju äldre lerskärvan är, dess vackrare är den.

Jag reser härifrån och lägger mig på något bondland i något land och skriver en bok, som skall bestå uteslutande av så levande fantasi, att den skall verka som ett rävdrev på en jägare. Läsaren är jägaren, som varje ögonblick kan vänta räven och glömmer allt för den. Sista punkten i boken är dödsskottet. En bok skall vara spännande och således utan alla lyriska element. Händelserna måste komma pang! pang! och det gör ingenting om läsaren slår boken i väggen ochsäger, att det var en. djävla bok — han skall ta upp den igen och läsa den nästa natt, ty man läser ju bara om nätterna. Tycker du inte, att en sådan bok kan behövas just nu? Och den boken skulle vara gravstenen över vår tids så kallade skönlitteratur. Sedan skulle vetenskapen komma som en Djaggernautautomobil och krossa alla bleka blanklädersskalder med deras känslopjunk och vi skulle bli fria som örnar och behärska materien, ty därtill äro vi födda.

— — — — — — — — — — — — — —

Jag kommer ihåg att du anser det som ett tecken på fysisk svaghet och hyperkultur att mina ögon sitta ovanligt nära varandra. Jag inbillar mig, att de närmat sig varandra mera ju längre söderut jag kommit. Vid ekvatorn skulle jag bli cyklop. Jag såg mig i min fickspegel i dag och tyckte att jag börjat vinda. Samtidigt kände jag en häftig smärta på två ställen i bakhuvudet där de båda synlinjerna träffa huvudskålens inre benhinna. Jag blev rädd — för vad? Jag såg närmare i spegeln och jag vindar verkligen något, vete gud vad det kan bero på. Det måste inverka på hjärnan, att synlinjerna börja korsa varandra så nära ansiktet. En, vansinnig tanke flög igenom mig, ett par abnormt stora hjärnceller bildades och de yngla av sig och trängas med de andra och något ropar inne i mitt huvud: — Du är en chiasm!

— Du är en chiasm!

Tills X-ets båda staplar sjunka, sjunka, sjunka, tills de komma i en linje och jag betraktar minegen näsrot med samma djupsinne som Athosmunkarna koncentrera tanken på sina navlar. Men då är det slut med mig, ty synlinjen går från tinning till tinning och det värker hål där!

Jag är rätt nervös, du skall inte bry dig om det. Du vet ju, att jag är rätt redig i huvudet, fast jag har litet fantasi.

Jag är som du kan förstå ganska trött av arbete och jag vill vila mig genom att skriva en bok. Jag skulle kunna skriva något om tyskarnas och amerikanarnas sätt att göra vetenskap härute och hur ett parti i Tyskland vill dra in på anslagen av rädsla för den omvälvning våra arbeten skola åstadkomma. De äro på god väg att undergräva hela systemet, förstår du. Vet du, det finns så mycket humbug i samhället, att jag nästan skulle vilja uppträda som en Leo Taxil II och ta tjänst inom båda partierna, för att sedan skriva min Revélations.

»Comme se fabrique un assassin!» vad? Adjö!

Kloster Andechs, Bayern i september 189*

Kom hit och hälsa på mig! Jag skall visa dig den dyrbaraste klosterreliken i hela Europa: Ein Bluttropfen von der Circumcision Christi. Den visas intfe for vem som helst. Men jag är sjuk. Jag dricker öl med en trashank, en gubbe som är litet tokig, och för var sejdel han får, trycker han mina båda händer med sina kalla fuktiga. Jag skriver till dig, emedan jag nyss varit uppe ikyrktornet och sett på utsikten och läst alla inskrifterna däruppe. Där

stod bland annat A. P. Andersson, Malmö, djupt inskuret med kniv. Och jag kom att tänka på Sverige. Jag är färdig med min bok sedan ett halvt år. Men förläggare! Nere i Innsbruck finns en liten svart fan som vill ta boken, om jag bara vill blanda in litet antityska element. Min bok är buddistiskt ren, men vänder upp och ned på en del gängse begrepp.

Jag är sjuk. Bara nervositet! Jag är med all säkerhet en chiasm. Jag drömmer stundom att mitt huvud växer så fruktansvärt, att det skuffar undan hela världsalltet och solarna falla ned på min panna som glödande sand. Ståtlig dröm visserligen men alldeles onödig och för resten dyrbar, ty den slukar massor av kloral.

— — — — — — — — — — — — —

Berlin i januari 189*

— — — — — — — — — — — — —

Jag har gjort en upptäckt som nog kommer att sätta myror i huvudet på samtiden. Jag ler skadeglatt. Hör på nu!

Jag har experimenterat ett par månader på Dreiers kemiska laboratorium och studerat förvittringsföreteelserna och ålderns inverkan på vissa kemikalier. Bland annat hade jag behandlat två prov trycksvärta, ett från Hoffman och ett från Gleitsmann, så att jag lät dem tillsammans med vissa i luften förekommande ämnen åldras på kemisk väg. Som du kanske vet, experimenterarman fortfarande med sotet i trycksvärtan, petroleumsot och nu sist acetylensot. Vet du vad jag konstaterat? Ha ha ha — jag måste skratta! Av allt som är tryckt sedan man började använda dessa sotsorter, skall om femtio år inte finnas ett spår — bara papperet, kanske litet smutsigt förstås. 100 års litteratur försvunnen spårlöst, vad säger du om det? All filosofi, all usel poesi, ali vetenskap skall flyga i väg från trycksidorna och sväva i luften som ett oändligt fint stoft, och det stoftet blir absolut oläsbart, eller vad tror du? Jag tycker redan att luften är litet mörkare än för 20 år sedan, att den blir mörkare för var dag, men det kanske beror på att jag inte är riktigt bra i mina ögon.

Jag offentliggör min upptäckt om 14 dagar. Avhandlingen är snart färdig.

— — — — — — — — — — — — —

Berlin i januari 189*

Jag är sjuk — inte farligt alls, säger läkaren, men jag måste ha lugn. Jag vaknade en natt och frös om min vänstra hand och såg att fingrarna voro gulvita och naglarna blå. Jag började frottera händerna — och plötsligt försvann rummet med möbler och allt och jag befann mig uppe på kapitälet av en pelare med tomma rymden omkring mig, en färglös rymd utan luftens blå och utan moln. Oändligt långt nere försvann pelaren som en nålspets i pelarhelvetet.

Jag drömmer om samma dröm var natt sedan en vecka. Vad tror du? — — —Jag är nu fullkomligt frisk. All nervositet är borta och jag går omkring i ett obeskrivligt behagligt blekgult lugn, vilket skulle vara intresselöst, om det inte skures av två violetta linjer. Jag reser hem om tre dagar, ty jag är efterlyst för självmord. Vi träffas!

— — — — — — — — — — — — —

Dödskyssen.

Varifrån komma alla drömmar?

Jag reser i ett polarhav på en liten bogserbåt bland idel obekanta människor. Vi gå bland isberg som bli allt flera och större, av alltmera fantastiska former.

Vinden är alldeles stilla. Det gröna havet skvalpar sakta mot iskanterna när vi passera, eljest är allt tyst. Det förefaller mig som om dessa isberg skulle ha stått just så och just där i sekler. Plötsligt passera vi en infrusen brigg av ålderdomlig form. Den har endast förmasten kvar med trasiga stag och vanter och utan andra rår än

bramrån, från vilkens nockar de båda brassarna hänga orörliga ned. Från jäckstaget hänger en lika orörlig åldergulnad trasa av seglet.

Passagen mellan isbergen blir allt smalare och jag säger till mannen vid ratten: — Här börjar bli trångt — — —

— Vi äro framme nu, svarar han, och i detsamma komma vi in i en liten isfri hamn och lägga till vid en kaj, vars krön ligger alldeles i jämnhöjd med vattnet. Jag stiger i land — och bogserbåten försvinner i samma ögonblick.

Men jag förvånar mig icke över något. Framför mig, ett stycke in på kajen, ligger ett kolossalt vitt palats med slät fasad utan prydnader. Jag går in genom en väldig fyrkantig portöppning, över en ofantlig slottsgård, vilken liksom kajen är täckt med ett tunt lager snö som tyckes ha legat där alltid, genom en liknande portöppning ut på ett torg som är fullt av ryttarstatyer i täta ordnade leder. Tunn snö ligger överallt.

Jag känner en underlig beklämning, en oändligt trist känsla framför dessa ryttarstatyer, ty fastän orörliga, tyckas de mig äga ett visst bundet liv, ett medvetet avvaktande av något som klämmer ihop mitt hjärta, utan att jag vet vad det gäller.

Medan jag betraktar statyerna och känner detta, börjar en sval, fuktig vind blåsa över torget. Den känns på mitt ansikte med den egendomliga kyla den får, då man känner den i lä bakom en skog. Det rasslar sakta bland de hundratals statyerna. Men allt detta bara några ögonblick. Så blir det stilla igen.

Jag går åt höger förbi statyerna. Nu observerar jag, att torget på tre sidor är omgivet av isberg. Bakom slottshörnet ser jag en oändlig snövidd.

I detsamma bryter ett knippe solstrålar genom en rämna i det jämngrå molntäcket och lyser på snön med en glans så vacker, att jag aldrig kunnat föreställa mig något liknande. Endast på en liten fläck, skarpt begränsad av den nu violetta oändliga snövidden,Jag tänker: — Att måla, att måla! — — men jag har ju intet att måla med.

I samma ögonblick far genom min hjärna: — Det där är inte ljuset! Det är skuggan av solen!

Då hör jag någon ropa mitt namn ur hopen av statyer bakom mig.

Jag vänder mig om och rösten höres igen, och den är som ekot av en tystnad. Ekot av en tystnad!

Jag går utefter statyraden. Hade jag icke märkt förut, att alla dessa kroppar och ansikten voro så ohyggligt utmärglade? Nu rasslar det igen bland dem och knakar som av trä, och jag ser, att det fladdrar gulnade trasor från ett ben här, en arm där, medan snöflingor från deras hjässor och skuldror yra mig i ansiktet.

Så hör jag mitt namn igen.

— Vem ropar? frågar jag.

Och från postamentet till en staty lösgör sig en kvinnoskepnad, höljd i trasor och med ett stelnat leende skulpterat i ett ansikte av något gult, hårt, vittrande. Hon slår armarna om mig och kysser mig. Iskyla tränger genom hela min kropp och jag tänker: — Nu dör jag — och vaknar — och fryser, ty en filt hade glidit ned på golvet och vinden dragit sig åt nordan under natten.

En reskamrat.

Jag lämnar Gare de l'Est i den tidiga morgontimmen, sömnig och olustig efter en parisiskt varm augustinatt med flugor och spindlar.

Vi äro fyra resande i kupén. Bredvid mig sitter en vitskäggig herre med hederslegionens band i knapphålet och mitt emot honom en otäck gammal yankee, som med infernalisk skicklighet, trots väggarnas förbud, börjar spotta runt omkring den gamle herrns och mina fötter. Han ser verkligen hemsk ut. Ett pussigt mörkbrunt ansikte. En rad kraftiga gula tänder skjuta ut från underkäken, som är ovanligt utvecklad och tillsammans med de tjocka läpparna förråder starka passioner. En lucka i tandklaveret gör honom till den pamp i spottning han är.

Mitt emot mig sitter en individ, klippt direkt ur Wienerkarikatyren med whiskers och äckligt soignerade mustascher.

Yankeen börjar intervjua den gamle herrn på verkligt god franska, något som förvånar mig, ty jag har nyss hört honom skrika till en hotellvaktmästare på renaste amerikanska.

— Ni har hederslegionen, säger han, lutar sig fram och tummar med smutsiga fingrar på det röda bandet. Den gamle ryggar tillbaka och söker värja sig med ett nummer av La Croix. Var ni med i kriget?

— Nej! svarar den vördnadsvärde kort och ilsket. Yankeen spottar mellan hans ben och tänder en söt Virginiacigarrett. Såå, ni var inte med! He he! Men jag var med!

Vi spetsa öronen. Till och med den gamle herrn ser intresserad ut.

— Ser ni, jag är elsassare och var med, jag! Fan anamma — jag slogs som en djävul och vad fick jag för det? Reumatism fick jag och inte någon bandstump — nå, jag var ju i ledet och inte en enda skråma fick jag under hela tillställningen. Och så reste jag till Amerika efter freden. Fan själv kunde inte se på, hur de här förbannade pickelhuvorna vände upp och ned på hela Elsass. Nu är jag på hemväg till Strassburg. Har inte varit i Europa sen 71. Har ingen bekant, vad jag vet! Döda allesammans de som känt mig. Men det gör detsamma! Måste hem! Det gick inte längre!

Vi börja intressera oss för berättaren och han fortsätter tacksamt, sedan han frågat oss alla tre om namn, yrke och inkomster. Han talar om kriget, om Bazaine och belägringen och svär vid minnena. Men plötsligt säger han: — Nej, nu måste jag tala engelska igen! Ni talar väl engelska! All right! Käken går ur led på det här viset. Har inte talat franska på åtminstone 20 år!Nu hoppar han in på Amerika, där allt är biggest in the world. Vi fara just utefter Marne och han skrattar, då vi beundra vingårdarna. Vingårdarna i California, det är vingårdar!

I Epernay stiger den vitskäggige ut.

— Vet ni vad den där var? säger yankeen. Just en okosmopolitisk idiot var han. Den där i Amerika, ha ha ha! Vill ni ha champagne?

Han ropar till sig en av de många champagne-försäljarna och köper tre flaskor och tre glas.

— Champagne är det enda Frankrike har bättre än Amerika. Var så god!

Wienaren och jag se litet generade ut. Yankeen märker det.

— Ja ja, ni är européer. Strama och behärskade. Vill naturligtvis betala champagnen, he? Men har ni så mycket pengar som jag, vad? Ni vet ingenting om det, ni, men jag ser att ni inte har stort mer än respengar. Man får dubbla ögon i Amerika. Har jag inte rätt? Ni svarar inte genast — alltså har jag rätt. Drick, pojkar!

Vi drucko.

— Men fan må ta detta Europa för resten. Ni förstår, då man har arbetat sig upp och inte längre behöver krusa någon, då man strör drickspengar omkring sig — jag tycker att alla pengar i Europa är drickspengar — alldeles som aristokraterna, tycker man att man kunde få bli bemött som gentleman. Jag vet att jag har arbetartagen i mig — man arbetar inte ostraffat 25 år av sitt liv som en slav — som en slav, damn it, gentlemen— vet ni vad det vill säga? Men kanske har man någon underklassbark, som inte pengarna kan skala av. Skål i alla fall. Å, vad jag hatar detta Europa. Och jag väntar mig ingenting av Elsass, av Strassburg heller. Jag reser hem för att se på domen och gatorna och gå att titta på huset, där föräldrarna levde, om det finns kvar. Men där står väl ett 8-våningshus nu — vet ni, jag tror att jag har en kusin i livet, en gammal käring, alla käringar snusar, jag har amerikanskt snus med mig åt henne, en satans burk, som skall räcka hela hennes återstående liv, om hon inte är död nu, men det är hon nog. Trevligt att få tala engelska ett slag! De djävla parisarna tala engelska också men bara kyparengelska. — — —

Vet ni jag sover ett tag! Flytta er över på den här svenskens soffa! sade han till wienaren. Han flyttade sig.

Om en stund sov han. Jag såg på hans ansikte. Det var en gammal, härjad erfaren mans ansikte och det blev sympatiskare ju mer jag såg på det. Han låg med öppen mun och snarkade, hans tänder stucko ut utanför läpparna. Men hur det var, måste jag tycka om honom.

Banan började höja sig. Vi kommo in i höglandet. Kullar, berg, skogbeklädda åsar med borgruiner på krönen.

Vi passerade Avricourt, tullstationen. Publikanerna lämnade oss i fred. En karl frågade i kupédörren: — Har ni något att förtulla? Jag svarade sömnigt: — Nej! Han fortsatte genom korridoren.Aftonen går under tystnad och små abrupta samtal mellan mig och wienaren om härligheten i Österrike.

Vi närma oss Strassburg.

Den gamle yankeen reser sig från soffan med en mastodontgäspning.

— Fy fan, detta Europa! Varför har ni inga negrer som komma med whisky just då whisky behövs? Ni är aristokrater — ja, inte ni båda! tillade han artigt. Men alla de andra! Fan ta mig! Ända från Havre till Paris har jag bara träffat aristokrater. Jag skulle kunna köpa dem allihop, om jag ville, och göra dem till betjänter med mina pengar, sådana ä ni — ja, förlåt, inte ni! men var ä vi?

Tåget rasslade framåt. Konduktören kom in. — Biljetterna, mina herrar!

Yankeen såg ut genom fönstret. Jag såg ut också. Mot den disblå luften avtecknade sig en stadskontur med ett torn som behärskade allt det andra.

Min reskamrat sjönk ihop på soffan, gömde ansiktet i händerna och hans rygg började skaka. Våldsamt — och jag vänfäde nästan ett epileptiskt anfall.

— Hur är det? Är ni sjuk? Kan jag göra något för er? Men så tala då!

Han snyftade. — Ser ni inte. Där är Strassburg och den gamla domen. — Ser ni inte så vacker han står där, alldeles som en spets — som en spets! Comme une dentelle!

Dans.

Nu är det jul och nu är det dans i Finlands-Fredriks sal. På en fjärdingsvägs avstånd kan du höra det rytmiska ofelbara dunket, och på en kvarts fjärdingsvägs håll urskiljer du dragspelet. Det lyser ur fönstren som ur loögon i kvällsdimman, det blinkar av kropparna som passera rutan. Av stockarna i den stugan bör man kunna göra fioler.

Finlands-Fredriks sal är liten men stor nog för människor som vilja dansa.

Ur förstugan står en rök av Västerlandets alla vällukter, svett, snus, tobak och brännvin, en tjock blå rök, i vilken gestalter röra sig som frammanade av någon uppländsk fakir. Två och två gå de ut och in, armarna om varandras halsar, hans mun vid hennes öra. Det är vackert, det är liv, det är skönhet. Och bortom lagårn ligger skogen med frost i det döda gräset och inne i skogen är det mörkt nog.

Då kom jag att tänka på begreppet Pan, som skalderna ha fördärvat, sittande vid sina skrivbord eller turistande genom våra ödemarker.

Jag går uppför den branta trappan och håller mig i dess knutförsedda tågända. Luften blir allt tjockare och sorlet allt starkare. Och genom ett gråblått dis av alla dessa ovannämnda animaliska dunster ser jag in i salen.

Rytmen är svenskarnas styrka. Vår ursprungliga musik har mera av rytm än av andra musikaliska elementer. Jag känner mig besläktad med alla dessa människor, för vilka harmoni och melodi är en bisak, bara de få tillfälle att röra sig rytmiskt. Borta i hörnet sitter motorn. Han är en maskin. Han spelar och hans högra fot tyckes reglera de andras rörelser. Hans löpningar och drillar äro bara som glitter och karameller, dem man hänger på en julgran. Men julgranen själv är musiken.

Julgranen har kanske Beethoven eller min gamle vän Sibelius spelat någon gång. Och då gled ett moln genom min hjärna. Ett ljust eller mörkt moln som drog bort och kom mig att vända huvudet efter det.

Jag är naturligtvis omusikalisk som få. Men fan vet ändå!

Jag kommer direkt från den där dansen och har således ett ganska färskt och omedelbart intryck av den.

I denna obeskrivliga atmosfär och ogenomträngliga dunstkrets som slog mig som bly för pannan, dansade alla flickor och pojkar som jag tycker om att se dansa. Flickornas vita ansikten

och pojkarnas röda, vita och röda av samma lidelse, virvlade förbi mig där jag stod i dörröppningen.

Med kinden tryckt mot flickans, dansar Jan-Matts-Olof gammal vals baklänges, och jag observerar hur flickans hy blir allt vitare och vitare medan hennes ögon söka stöd någonstans. Här dansar Karlsons Albrekt, full av sentimentalitet och besvarad kärlek, baklänges med verkligen nobla benrörelser. Ty pojkarna här kunna dansa. De skulle göra sig i Vita Havet, om det gäller takt och dans för dansens skull.

Och här dansar den mörke Rudolf, föremålet för kvinnors längtan, han som stör deras drömmar, full som en kaja. Hans käckt tillbakadragna mössa, köpt i Pensacola, vilar som en gloria på hans lockar och pipan sitter som fastnitad i en mungipa, ägnad åt kyssar. Han dansar som en gud. Vågrörelsen, som du ser i salen, beror på de häftiga andrörelser som sätta både de förstådda och oförstådda kvinnornas bröst i gungning vid anblicken av den oförliknelige. Medveten om sin makt kryssar han fram genom det doftande dunklet, vänder, länsar, girar babord, så full fart, ty han har varit på ångbåt, tar emot ett oskyldigt älskande och dansande par på styrbords låring, gör ett halvhopp och placerar sin dam på en stol med en duns, som om han ville göra biff av hennes abdomen. Men tacksamt ser hon upp till kavaljeren, ty hennes själ är full av glädje och hopp om att undret skall ske snart, kanske i kväll.Men den mörke Rudolf vinglar ut i förstun, lägger in en nypa Ljunglövs tvåa under sin kyssvana läpp och åker som själva fan utför förstutrappan, ty utanför i ett frostigt skelett av en krusbärsbuske har han gömt litern, en fruktansvärd konjak, som han fått från någon lika fruktansvärd vinhandel i Östhammar.

Här dansar Efrosynia med lättmatrosen Agust Johanson, mönstrad å barken Herr Kules av Wäddö. Hon är dubbelt så lång som han och hennes bröst slå takt mot skärmen av hans mössa. Hans engelska pipa är nedåtvänd och den glödande tobaken droppar ned på hennes mage. Hon märker det och med en ädel handrörelse hindrar hon utbrottet av en förhärjande eldsvåda, allt under det hon dansar baklänges i en takt som intet kan störa. Agust sätter sin dam på spelmannens handklaver, vilket renderar henne en ljuv spark i sitsen, vilken hon belönar med ett kokett och till synes förvirrat småleende. Hon sjunker ned i nästa mans knä och hans händer söka omedelbart fästepunkter att hålla den dyrbara bördan kvar i dess halvt ofrivilliga läge.

Luften blir allt tjockare och sorlet allt starkare. En röst börjar sjunga i ett hörn. Dess ägare sitter med armarna om liven på två unga skönheten En tjock rem av saliv som skäggtömmen på en mal förenar hans mungipa med hans byxben. Rösten blir starkare. Nu komma flera röster till. Och som från en dionysisk kör stiger mot det nedrökta taket hymnen:Kom ska vi gå kom ska vi gå kom ska vi gå te Raggarön! Där får vi dricka brännvin å kask, där få vi äta inlagder lax, där så får vi dricka brännvin!

Båtbyggar Veman.

Båtbyggar Vemån på Skötarön är en kärnpojke på 80 år, satt i växten och hjulbent, bred över axlarna och med armar som en orangutang. Under hans buskiga ögonbryn titta ett par stickande grå ögon längst in i dunklet och näsan springer fram, röd och hårig och dominerande, som om den ville ta sats för ett hopp. Näsroten ligger långt inne i huvudet, men så låg den inte från början, säger gubben Vemån, ty en fura som fälldes träffade honom en gång i hans ungdom mitt ibland ögona med den vassa spetsen av en avbruten gren.

— Och när jag gick igenom det, då går jag faen ta mej igenom va som helst, d'ä sanning dä!

Gubben Vemån super förskräckligt. Då han gjort en båtaffär reser han in till Stockholm och hämtar 6 liter brännvin och en butelj vin för avsläckningen. Och då han så småningom satt i sig alltsammans och märker att det är slut, blir han vild och galen. Han känner inte gikten, utan går på och slår ned allt som kommer i hans väg. Då behövs det åtminstone fyra karlar för att få

bukt med gubben och få honom i fållbänken, där han måste hållas med våld tills han äntligen somnar.

Nu är han hemkommen från Dalarö, icke efter någon båtaffär utan efter besök hos doktorn. Ty för ett par dagar sedan dråsade han utför vindstrappan och slog huvudet i en isbill och såret måste sys ihop. Han ser fruktansvärd ut, ombunden som han är med bara plats för ögon och mullbänk. Litet full är han också, fast det inte skulle vara bra för såret. Vi ha fått honom i säng och det är natt, men gubben sover inte, och under pauserna i hans monolog hör man honom ibland hugga tag i järnringen som hänger ned i ett rep från taket över sängen, ty han har höftläsa och kan inte vända sig utan ringen.

Gubben pratar för sig själv, dillar i mörkret och skäller ut sina vederdelomän. Hans basröst låter helt hemsk med ackompanjemang av dyningen i stranden nedanför stugan.

— Jag ger fan i Långholmen, men du, din jäkel, du ska ha dej fem skott i peruken — där fick du, din underhärvare! Å du sen — bred om truten ä du, å krafterna ä rysliga — vore du lika lång över truten som du ä under, då kunde du vara nånting, men nu ä du bara — — —

Paus. Dödstyst.

— Agust!! Agust! (matt) Satan ä här! — Nej, gå du te främmande land å bli länsman, din jäkel, d;ä sanning dä! Paus.

— Får jag tag i kråset på dej, så blir dä ingenting kvar av dej, d'ä sanning dä! Agust!!Agust! Ja dör!!!! Kom hit, Agust, på eviga fläcken!

I två sängar vid motsatta väggen ligga vi, som äro ute på Skötarön för att jaga. En av oss svarar:

— Agust ä ju åt stan!

— Va faen nu då, va ä ni för ena aljäklar?

— Kom an bara, här finns krafter — — —

— Kommer inte farbror ihåg att vi kom hit från stån i går kväll, just som farbror skulle gå och lägga sej ? smickra vi. Vi ska ju jaga i morgon!

— Hå fan ä dä ni! Tänd på ljus bara! Gubben lät alldeles nykter med ens.

— Inte ska vi tända på ljus, farbror, nu ska vi sova.

— Nä så hjärtar i min talg, vi dä ska, nu ska vi ha oss en konjak. Säj inte emot mej, för jag blir förskräcklig å gör ände på er allihop. Tänd på ljus, säjer jag! Gubben föreföll alldeles klar.

Jag steg upp, fick på mig byxorna och tände.

— Nä si är det du, si dä va bra! Kom hit får jag ta dej i näven. Upp mä dej, du andra där, va faen du heter, men dä gör däsamma, kom nu hit och hjälp opp gamla Vemån — dä ä inte så farligt mä honom, fast nog fick jag några söm i mej i Dalarö! Men en konjak ska vi ha — d'ä lögn att sova för den förbannade gikten! Si så, hugg i mej, så jag kommer på rätt köl, sen klarar jag mej själv.

— Ja, men vi vill inte ha någon konjak, å inte är det heller bra för farbrors gikt!

— Gikta mej hit å gikta mej dit! — nej släktetdör ut, d'ä sanning dä! Konjak dricker dom inte, hä? — Nej, barna ä bortpjollrade utå sjåpiga föräldrar — skär dom sej i fingre mä en rostig spik, ska dä genast va sublimat på eller va faen dä heter — nej, då ska faen veta, att på min tid då söp halvåringar å ettåringar öl å brännvin, så dä dråste om gape på dom. Nu tål dom inte ve nånting. Ja minns när kusin min å ja fick tag i två ankare sprit som flöt i

land från ett vrak — så rolit har jag väl aldrig haft i livet — vi söp å vi söp, dag å natt, men när vi hade kommit te halva ankare, så hade kusin min nog å blanda öppet mä vatten — jag, ja blanda inte, jag, ja gjorde så faen heller, men kusin min han drack sitt vattenblask, å så dog aset! Nä, d'ä sanning dä, blanda aldrig opp sprit, ja säjer bara dä.

Gubben hade stultat bort till skåpet där han förvarade sin svavelsyra, tog buteljen och ett glas.

— Dä blir ingen supning i natt, fan ta mej dä blir för ja ä trött, ja bara ville hälsa på er, era skojare! Den här buteljen fick ja utav norrbaggarna, som låg här i höstas och bärga tre vrak som di hade köpt. Norrbaggar d'ä snälla människor, d'ä inge ont i dom inte — ja gick ner te bryggan å skrek: Kom hit, ni gossar — d'ä inte vårat fel, att dä ä som dä nu ä, för si förtryckta ä vi bägge två — allihop — överhetens fel ä dä, nä kom ni, gossar, å ge fan i överheten å ta en kaffekask! Å di kom, dä gjorde di, å ja fick den här flaskan. — Så kom di stackars jävlarna te Nämndö, men där blev dä annan mottagning än kaffehalvor — för prästfan där trodde att di låg

utanför och lodade å så kom prästfan ner te bryggan å förbannade dom å ba dom dra — — ä vi nu inte förtryckta allihop så vore dä väl faen! Nä, bra folk ä dä — å arbetsamma! Ja känner bå norrmän å danskar å finnar å norrlänningar å engelsmän å kan tala mä dom så di förstår'et.

— Engelsmän också? frågade vi.

— Ja dä förstås, ja kan bara fruntimmersengelska — — —

— Hur är det då?

— Kom to slip vit mi! — duger inte dä, vafalls? Dä har jag rett mej mä i alla hamnar i England å var som helst för resten. Skål på er, skojare!

— Ja, farbror har ju varit en stor fruntimmerskarl i sina dar?

— Dä kan ni ge er faen på! Överallt där ja har bott, har di fått lov å sätta medar på strömmingstrummorna, för vaggerna tog slut mä däsamma! Fast nu sir ja väl för jäklig ut, teminstingens mä dom här blöjerna om skallen! — Å fint främmande har vi haft härute i höst, dä kan I ge er jäven på! Kronprinsen å Tyskland har varit här. Han hade mä sej en sex, sju stycken fina grosshandlare från Stockholm, Schumacher å Nathanson å vad di hette å så rodde vi utåt Orrön till i två båtar, fint väder var dä — å så bestämde dom att kronprinsen skulle skjuta först. Å om han bomma, skulle di andra få klämma till. Vi hade knappast hunnit i strand, förrän hund stod för en orrkull, men sicken en jävel, inte en enda bom gjorde han. Men dä va mej en attan tusan te åtugga snus för te vara kronprins — han lär ju va känd för te tugga snus för resten — för så fort han hade skjuti ett skott tog han upp dosa å lag in en mullbänk i käften så dä dröp om tryn et på'n, å när hans tog slut, fick ja bjuda på matsnus hela dan.

Å så badade dom dumma jäklarna! Bada, va ska en bada för — då får en ont i magen å den som får ont i magen, den går dä snart åt hälsike för.

Gubben Vemån försökte en gäspning bakom sina bandager. — Nä, d'ä väl bäst å koja innan dä blir dager. Sätt tebaks buteljen å glaset, du, va fan du heter, men sup inte ur'et på vägen, din skojare!

Han satte sig på sängkanten, högg tag i ringen och hasade sig ned i sin lya.

— Godnatt, sa musiken! Släck ljuset å håll tytan på er, era underhärvare, så en kan få sova nån gång!

Inom en minut hördes dova snarkningar från det inre av byltet, som föreställde Vemans huvud. Och inom två minuter hade vi också somnat. Om några timmar skulle vi åter få förnöja våra själar med hans växlande och underbara historier.

Sjömansliv.

Janne Mattson och jag dricka vår arrakstoddy vid aftonlampan. Så länge det är dager, bygger han min ateljéstuga på en av de vackrast belägna bergknallar i världen — havet på tre sidor och min egen segknotiga strandskog på den fjärde. Men vinterkvällarna kräva samspråk och historier och toddyn tinar upp själarna och vi tala om havet och allt det underbara som kan hända där, om skeppare som seglat som djävlar och svurit och haft fan ombord, om gudliga skeppare som förlorat trots sin gudlighet, om lustigheter från skansen och hamnarna och danslokaler med svarta och gula och bruna flickor och om orkaner och förlisningar och död och elände. Ty havet är rikt och gott, men känner varken barmhärtighet eller obarmhärtighet. Därför skall man inte tro på det utan lita bara på sig själv.

Men varje ärlig sjöman har en mystisk hjälpare som alltid kommer i rätt tid och varskor, om det är fara å färde.

— Hur ofta har jag inte blivit purrad av den! säger Janne Mattson. Jag har legat och sovit som

en stock efter hårt arbete och kanske haft ett par timmar kvar till min vakt, och så har någon tagit mig hårt i axeln. Och då jag satt mig opp i kojen är allt lugnt, dörren är stängd och det snarkas runtomkring på britsarna. Men jag har stigit upp och gått ut och tittat och alltid har det kommit väder, en by eller annat fanstyg. När man är så gammal sjöman som jag, har man reda på litet mer än gröngölingarna och kan varsko i tid och få ut folket, om det skulle behövas. —

Jag invänder, att jag inte tror på något övernaturligt, fast det är mycket som är svårt att förklara, men kunna förklaras måste det.

— Å, det finns mycket ombord i en skuta, som man inte reder ut så lättvindigt. Jag har seglat med kapten Storm — han var väl den vildaste sjöman som har trampat på ett däck. Ju mer det blåste, dess mer svor han — ja, han brukar ju komma hit till Grisslehamn ibland, för han bor ju bara en halvmils rodd härifrån — han hade tur i allt och tjänade in pengar som gräs åt rederiet, fast han blev för svår till slut. Han söp en kanna brännvin på dygnet och låg inne på sin soffa och spottade i taket och talte för sig själv och svor så åskan kunde slå ner. Men sjöman var han, fast han aldrig tagit någon examen, och då det gällde klarade han skutan bättre än vilken skeppare som helst. Han såg något fanstyg ibland och frågade oss, om vi sett ett par gubbar, som han hade litet otalt med. Så en gång när vi kommit in till Stockholm och skulle ha opp henne på Långholmsslipen, var honför tung, så vi måste föra allt svårt gods i land först. Men då vi höll på med det, kom kapten rätt som det var och rådde oss att lämna kvar litet grejor ombord i rummet åt de där gubbarna, ty de tyckte inte om, att det blev rent hus. Lämnade vi ingenting, skulle det kunna hända, att de drog i väg med våra sjömanskistor eller ställde till med något annat sattyg. Ja, vi lämnade några gamla blockhus nere i rummet, men de där gubbarna måtte ha tyckt att vi lämnat för litet, för det blev ett djävla liv ombord på natten. Vi hörde tydligt hur de drog blockhusen fram och tillbaka och hur luckorna slogos upp och slogos igen gång på gång och det där låter inte riktigt trevligt i en tom skuta.

Dagen därpå kom kapten och såg allvarlig ut. Litet full var han som vanligt men allvarlig. Och så sa han: — Nu ha de där gubbarna lämnat skutan och kommer inte igen mer. Jag har talat vid dem. De hade var sitt bylte under armen. Men den som seglar med den här skutan efter mig, han seglar inte länge. Och mycket riktigt! Året därpå förlorade skeppar Janson som kom efter gubben, ty gubben hade blivit för svår och fick inte ha befäl längre, på gotska kusten nånstans. Med man och allt. Jo, han var alldeles omöjlig, kapten Storm! Men sjön kände han till. Och han tog ett ståtligt avsked av sjön, då han gjorde sin sista resa med skutan och hade fått reda på att han inte skulle få fortsätta, fast han tjänt in så mycket pengar med den. Vi kom för fulla segel in i Grisslehamnshamnen för en ostligrivare, och han ställde sig själv till rors och körde opp henne mitt för där vaktmästar Sandberg bor nu. Opp i strand rent av, och där stod hon. Och så sprang han i land och skrek åt redarna: — Där har ni henne nu, och nu kan ni begagna henne till avträde eller vad fan ni vill!

Jag skulle vilja kunna berätta så bra som Janne Mattson. Jag är för litet fackman för att kunna ge en exakt bild av det han gör så levande. Man måste vara sjöman, men jag gör så gott jag kan, ljuger litet och talar sanning så ofta jag kan.

Emellertid skall jag ta reda på kapten Storm som nu går på 80-talet. Och vid en grogg skall han få berätta sitt livs

skiftande öden. Nu har han väl glömt sin ungdoms och mannaålders konster. Han kunde stå på ett ben med händerna på ryggen och lyfta det andra benet tills han bet i stortån. I en fransk hamn hade han förskräckligt klått en brottare, som satt ut en stor summa för sitt besegrande. Och ombord var det inte lönt att bråka. Ty han var en jätte som skrämde folk med sitt röda skägg, sina hemska ögon och sina krafter. Men bakom alla sina muskler och oberoende av brännvin och hädelser och vilda sjömanstag hade han en vek själ, ett barns själ och var som en far för folket ombord, då någon behövde hans hjälp. Fast han tyckte om att skrämma först.

Vi göra en ny toddy, och Janne Mattson berättar om sin strandning med barken Forsete på holländska kusten för 10 år sen.— Vi hade gått från Gävle till Arendal och därifrån skulle vi först till Port Natal och sedan till Bangkok. Allt gick fint tills vi kom i Kanalen utanför Dangerness. För är kanalen svår på sommaren, så är han ett helvete på vintern. Och det här var i december. Det kom västlig storm just mitt för Dangerness och vi måste lämpa det mesta av däckslasten och börja länsa. Vi länsade tills vi kom utanför Goodwin Sands och vi hade stått oss bra, om vi hade fått behålla honom västlig, men han sprang över på nordvästen och blev ännu ettrigare. Det blev snöstorm och drivisen kom. Vi drevo undan vind i tre dygn med bara andra stormärsseglet kvar. Förstumpen hade blåst ur liken och vi seglade hela tiden med oljepåse på kranbalkarna, för sjön var orimlig.

Tredje kvällen kom styrman och lugnade oss med, att nästa kväll skulle ingen av oss vara i livet, om vind stod på sig. Men jag tyckte, att han gjorde orätt med att prata så där, för så länge det finns liv, är där hopp.

Klockan 12 mitt i svarta natten fick vi syn på IJmuidens fyr mellan sjötopparna och då fanns intet att göra, så djävligt som vädret var, annat än att tänka på Zandvoorts räddningsstation. Vi närmade oss land, det hjälpte inte att försöka hålla sjön. Vid 4-tiden fick jag gå till rors, ty jag var erfarnast och styrman kom och surrade mig fast. Fan och inte jag ville gå surrad till botten, utan jag löste mig. Så kom han och surrade mig igen, men jag gav orderna fan! Jag löste mig,för jag ville vara ledig. Att stå surrad till rors är ju som att vara korsfäst, då man stöter på!

Klockan 5 signalerade vi med bloss och fick svar från stationen. Då gav gubben order att styra rätt på land. Besättning och gubben gav sig upp i riggen i vanterna på båda sidor utom andre styrman som stod akteröver och hällde ut dämparoljan, men rätt som det var tyckte han, att sjöarna blev för svåra, slängde damejeannen och gav sig opp i riggen han med.

Nu var jag ensam på däck och styrde rakt på land. Vi såg det ligga svart framför oss över brotten som lyste och kokade, men jag tänkte: Jag stannar på min post, hända vad som hända vill, det kan inte bli värre än döden, och dö måste vi alla.

Då hörde jag, hur det dånade till bakom mig, det fräste och mullrade, och en brottsjö kom svart över mitt huvud. Jag hukade mig omedvetet, och så föll den. Det var sista brottet, innan hon tornade. Sjön tog bort aktre lästången, skylightet på rufftaket, ruffdörrarna och jag följde med och kom ut i sjön ungefär mitt för mesanriggen. Jag åkte längs sidan i fraset och kände och trevade under farten på plankorna och hann tänka att nu tar jag avsked ordentligt av den här skutan. Men just som jag förstod att jag inte skulle kunna hålla andan längre, kände jag en ända utanpå min högra hand. Jag högg tag som själva fan och började arbeta mig opp. Jag var nästan kvävd då jag fick luften. Ändan som blev min räddning satt fast i nagelbänken på mesanriggen och hade spolatsöver relingen med den sista sjön. Jag kom upp i riggen alldeles under kapten. Han hade sett, att jag blev borta med brottsjön och han skrek ned till mig: — Aldrig trodde jag, att jag skulle få se timmerman mer!

Jag svarade, att jag tyckte det var förståndigast att gå ombord, för att ligga ute i sjön i sådant här väder kan inte vara någon framtid. Men gå nu ner ur riggen, för när vi törnar, kan den gå när som helst och då är det slut med oss allihop! Jag visste vad jag sade, för jag hade varit med förr.

Alla knallade ner ur riggen och i nästa ögonblick högg hon i. Där låg hon och högg och högg och åkte fram för varje hugg ett litet stycke mellan brotten. Vi ställde oss och höll oss fast i nagelbänken runt mesan. Så började hon ligga över åt båda sidorna och för varje gång med en så djävlig fart, att vi inte fick fäste med fötterna, utan benen stod rätt ut i luften på oss varannan gång på den ena sidan och varannan på den andra.

Man tycker, att tiden är lång, då man håller på med sånt där, men nog höllo vi på 20 minuter på samma vis och det kostade på armarna. Litet var funderade på att ge tappt och lägga av.

Men plötsligt kom en sjuhälsikes sjö och svängde henne, så förn kom utåt. Det var vår tur. Vidare hade det kommit vatten i henne, så hon blev tyngre. Och förn klöv sjöarna så att hon låg rätt stilla och småhögg. Vi sågo blossen i land och väntade räddningen.Då hördes den första raketen fräsa och slå ned i vattnet mitt för aktern så nära, att det fattades bara ett par famnar i att vi blivit ihjälslagna.

En lång stund gick och så sköt de igen. Då löpte pilen över mesanriggen och en man gick upp och fick ner linan.

Vi började hala åt oss trossen alle man och gubben med. Det var ett styvt arbete, ty vi låg långt ute, och just då vi hade trossen så nära, att knopen satt utanför hackbrädet, sprang linan. Hon var för smäcker för det avståndet.

Det hade blivit så ljust, att vi såg, hur de kom körande med livbåten för att försöka med den, men brotten var för svåra. Först efter två timmar kunde den fås ut. Vår tur var, att vi tornat på vid högtid. Klockan 10 på förmiddagen hade vattnet gått ut så mycket, att de vågade närma sig oss. Då var all fara över — nära på — utom svårigheten att komma ombord i livbåten. En man i sänder stod klar på hackbrädet och hoppade handlöst ned och greps som man tar en boll. Och sist kom gubben, han var en liten satt karl och kunde inte hoppa i rätta ögonblicket, då båten var högst i sjön, utan kom på huvudet och vi trodde att han skulle slå ihjäl sig, men holländarna klarade honom fint, han fick inte en skråma. Holländarna voro styva sjökarlar. Jag skall säga, att det är inte lätt att hålla en båt ifrån en fartygssida med årorna. Men de var vana. Och då vi alla tolv var bärgade, vändes mot land. Tre brottsjöar gick över både båt och manskap och eftervarje sjö såg holländarna på oss och skrattade — och vi skrattade med — vi kunde ju inte tala med dem. Och då livbåten högg i botten, kom mera folk ut och bar oss i land, vi fick inte gå själva fast vi ville, ty bottensanden är lös, och då man är utarbetad, kan man ju dråsa omkull och försvinna. Det är inte lätt att hålla reda på tolv man ibland brottsjöar, där vattnet når en under armarna. Och räddningsmanskapet ansvarar för alla.

I land stod en vagn, en skrinda, som skulle föra oss till själva Zandvoort, som är badort och allting. Men att åka i december, utan en torr tråd på kroppen, hör fan till. Och vi sade ifrån. Efter en stunds tecknande fick vi var sin ordentlig konjak och fick gå. En massa folk följde oss, badgäster från Zandvoort och annat folk från Haarlem, som ligger nära intill och alla var vänliga och kom med mat, konserver och sprit av alla slag. Ja, då vi var räddade, är det inte mer att säga!

Men nog är sjömanslivet det slitsammaste av allt. Säg mig något yrke som är värre! En sån här historia begriper inte landsbor — de har ingen aning om vad en sån där resa betyder, om de nu ha aning om någonting för resten. Om någon skulle gå opp i land och fastna under en granrot, det skulle de möjligen begripa, men ta mej fan de begriper en strandning. Bönder ä bönder, om man också förgyller dem och sätter en cigarr i käften på dem!

En seglare.

Fondmäklare Sundgren var en fyrtiofem års man av så kallad vanlig typ. Han hade inga så kallade andliga intressen i så kallad högre mening. Han förtjänade bra med pengar, tyckte om goda middagar och whiskygrogg, ägde en sockerbagarvilla en halvtimme från staden och en segelbåt som han ej kunde sköta. Han var litet fet — punschmage och svensk vall — och var blond samt svettades, till och med om fötterna.

Även fondmäklare måste dö. Sundgren hade egentligen aldrig tänkt tanken på döden fullt ut — i likhet med de flesta människor för övrigt. Han hade visserligen sett folk dö och rest i täckvagn ut till Nya Kyrkogården och med allvarlig min tryckt änkors och änklingars händer, men han hade — kan man nästan säga — icke tänkt sig in i att han själv skulle däran en gång. Han hade möjligen då och då ryst inför mysteriet, men en cigarr och en grogg eller tanken på affären hade distraherat honom, så att man kan nästan påstå, att han var ganska obekymrad, vilket inom parentes borde vara det normala. Alltså

kunna vi kalla Sundgren normal även i fråga om dödstanken.

En vacker sommarkväll sade hans hustru till honom: — Hör du Julius, jag har inte fått något bud efter ölkorgen, som styrman satte i land på Lindströms brygga, den slarven. Karlsson är ledig i kväll och ingen vet vart han har gått. Han är ute och super igen förstås. Du kan gärna ta och segla efter ölet!

Sundgren kände en viss känsla av obehag vid tanken på att behöva segla ensam, fast det blåste en den allra hyggligaste fruntimmersbris, men han skämdes att visa, att han var rädd. Detta var dumt av honom, ty hans hustru skulle ha förstått det och till och med hindrat honom att segla under sådana förhållanden, men han hade alltid sökt inbilla henne, att han var född seglare och gladdes åt hennes beundran och trygghet i medvetandet om hans skicklighet. En sådan svaghet är nog vanlig hos män av Sundgrens kvalité. Den kan vara ödesdiger, men de lita på sin tur att alltid i båten ha någon, som i vidrigt fall räddar situationen. Alltnog — Sundgren avseglade för att upprätthålla sitt anseende i makans ögon. Häri ligger ju en viss djärvhet, en egenskap som icke lär vanpryda män, men överskottet av dumdristighet förringar i viss mån det karlaktiga i Sundgrens handlingssätt.

Till Lindströms brygga hade han medvind och det ofarliga i seglatsen åstadkom — ett föga invecklat psykologiskt fenomen — att han kände sig som en gammal navigatör, en sjöbjörn förvilken rundandet av Kap Horn under orkan blivit ett till äckel tråkigt vardagsgöra. Det kårade litet ibland och båten sköt bättre fart. Sundgren tyckte inte riktigt om kårarna, ty han förstod att han måste kryssa på hemvägen, och han hade aldrig fått riktigt klart för sig, hur man tar en by. Han var bara van att sköta focken.

Emellertid lade han till vid Lindströms brygga så gott han kunde, det vill säga, att om hans båt varit några gånger större hade Lindströms brygga varit bara ett vackert minne. Ölkorgen stod där otullad och all right. Sundgren öppnade en halv pilsner, tömde den med välbehag, tände en cigarr, halade ned korgen midskepps, löste förtöjningsändan, gav bryggan en knuff och anträdde återfärden.

Små blå skyar svepte över fjärden och Sundgren kände, att han stod infor en uppgift. Han trodde sig minnas, att man måste hålla så nära vind som möjligt för att ej pressa ned båten, och han visste också, att man måste segla något så när liberalt för att komma någon vart, men han var så rädd för byarna, att han glömde hålla farten. Rätt som det var stillnade det hastigt. Sundgren föll av för att få vind, men den bara fladdrade i seglen. Plötsligt såg han en svart by komma emot sig, han försökte ta den, men hade ingen fart, storskotet höll han förstås krampaktigt fast i — och i nästa ögonblick låg båten på sida. Ölkorgen ramlade i med klirr och buller, Sundgren släppte omedvetet roder och skot och sög sig fast i korggrepen — ty det var ju ölkorgenhan skulle hämta. Korgen var av järn och han följde med ett par meter, innan han släppte tag och begrep, att han var på galen väg. Så slog han och arbetade med armar och ben för att komma upp, och då han äntligen befann sig med huvudet över vattenytan och fick dra ett långt andetag, var båten försvunnen med segel och allt.

Rådvill trampade han vatten och började fatta, att han verkligen var i stor fara. Då dök en av båtens lösa tofter upp alldeles framför honom. Han grep den hastigt och utan att tänka på, att han måste hålla sig mycket lugn och stillsam för att kunna dra nytta av dess bärighet, han kom åter med huvudet under vattnet, släppte toften och började tänka inåt sin egen hjärna: Lugn! Lugn!

Han måste söka simma i land och dit var ganska långt. Han måste koncentrera sig på att ej trötta ut sig.

Skorna kunde han ej ta av sig, och snart kände han fötterna obevekligt dras nedåt.

Plötsligt lyste det till i hans medvetande. Det kom som en blixt, en ny okänd rymd öppnade sig för hans själ, och denna rymd var glasklar och oändlig och sade till honom: — Nu skall du dö!

Det förekom honom som om dessa ord träffade hans trumhinnor både utifrån och inifrån. Återigen hörde han dem: — Nu skall du dö! — och de upprepades allt hastigare som då en maskin sätts i gång — tills de blevo ett enda sjungande monotont surr och vin som av remmar och hjul: Döööö — — —Stående upprätt i vattnet rörde han endast armarna och stirrade mot den gröna kvällshimlen där röda moln summo. En oändlig trötthet kom hans ben och bål att domna och han tyckte, att han levde endast med hjärnan och armarna. Och hela tiden sjöng det allt närmare och närmare: Döööö — — — Nu var det inne i hans öron, inne i hans huvud det sjöng, mitt inne i

huvudet, hans lilla fattiga fondmäklarhuvud.

Då blev han varse sig själv — sången och surret tystnade — han blev varse sig själv liggande i en vassbänk och vaggande i en stilla dyning. Bara hakan och den ljusa västen syntes i vattenbrynet. En båt kom i vasskanten och en röst sade: — Nej, vad är det som ligger där? Någon petade till honom med årån, så att huvudet kom att gunga upp och ned, men han kände det ej, såg det endast och hörde hur en grov karlröst ropade: — å fy fan, det är ju ett lik — det är Sundgren, fondmäklarn — vi få ta'n på släp — fan ska ta'n ombord — slå en ända om klövarna på'n så ror vi i land — — —

I samma ögonblick vaknade Sundgren vid att någon höll honom i ena örat med ett fast grepp som gjorde ont. Han slog upp ögonen och ville tala men kunde inte, ty han hade fått in vatten för många dussin groggar. Han bara gurglade och stirrade fånigt på en gammal käring som låg framstupa i aktern på en sköteka och höll honom i örat.

— Det var sista ögonblicket, grosshandlarn, sade käringen. Kan grosshandlarn ta sej ombordsjälv, annars slår jag en ända under armarna på grosshandlarn, så får grosshandlarn släpa med tills grosshandlarn kommer på grundvatten. Full med vatten, kan jag si, det blir att kräks några dar, men det går över.

Sundgren gurglade hjälplöst.

— Han kan välan hålla sej i relingen medan jag slår akterändan om honom.

Sundgren grep matt tag i relingen och kände hur ändan drogs under armarna på honom. Han hörde en knop göras med ett vant ryck och märkte snart, att ekan var i rörelse.

— Håll nosen över spat, grosshandlarn, annars ä han räddad förgäves! hörde han någonstädes från himlen.

Mitt i alltsammans återfann fondmäklare Sundgren sig själv, och hans första tanke var: Skandal! Skandal. Herrgårdsfiskarns änka hade räddat honom från drunkning.

Han kände fötterna skrapa mot en stenig botten, grep fastare tag i båten, hasade sig efter och hade om några ögonblick fast mark under fötterna.

Han var ganska våt och vattnet rann ur näsa och mun.

— Vet grosshandlarn va skot är till? Di är att skota an med och att släcka på och att lägga av, om det kniper. Det är många stockholmsherrar som ligger på sjöbottnen för att dom inte har haft reda på det. Åka i droska är en sak för sig och segla är en sak för sig, ska jag säja och det är tjyven till skillnad på dom.Fondmäklare Sundgren grep efter sin plånbok, tog fram en dyvåt tia, räckte den åt gumman och gurglade fram: — Tack, mor Britta, här är lite till kaffe — men på det villkor, att mor Brita inte nämner ett ord till någon om det här. Det var ju en olyckshändelse och det var en förskräcklig by som kom — — —

— Ge sej aldrig ut mer ensam, grosshandlarn — säg till mej, ska jag gärna följa med, men gå inte i båt mer utan folk med — va ska frun säga, då hon får se grosshandlarn så där, nya kläderna rakt förstörda och hatten borta, ja, si di stockholmarna, di stockholmarna, di frågar då inte efter liv eller pengar mer än jag efter en snorgärs. Tack så mycke, grosshandlarn för pengarna, jaja, livet ä ju också värt nånting, så jag skäms inte att behålla dom. Skä jag ro grosshandlarn hem?

Fondmäklare Sundgren skämdes att ha blivit räddad av en käring.

— Nej tack, mor Britta, jag går, det är inte farligt med mig, jag känner mig helt kry nu. Men kom ihåg! Låt det här stanna mellan oss. Kanske det var för litet — varsågo här är en femma till!

Fondmäklaren är åter i staden och berättar icke ogärna om den förfärliga storm han ridit ut, då han skulle hämta ölet vid Lindströms brygga. Det kom en orkanby och han höll upp emot den så länge han orkade. Men människans krafter äro begränsade och han måste lämna sin kära båt för att söka sig inåt land på en toft. Han underlåter icke att berätta hur ens hela liv passerarförbi en de ögonblick man väntar döden. Men sjön är fortfarande hans kärlek. Den som en gång känt hur härligt det är att hålla i skot och rorkult när skummet ryker över de vida fjärdarna, och vet att han kan klara sig i det längsta, han överger aldrig sitt älskade hav. Skål!

Han säger det kanske icke fullt så poetiskt.

Midsommardans.

En kväll vid midsommartid. Jag är ute i kajak och överraskas av dimma som kommer drivande norr ifrån med en vind som icke berör vattenytan. Den släpar över sjön med söndertrasad botten och min röck blir grå av små våta pärlor. Men plötsligt sjunker den och jag är inne i molnet. Kajakspetsen ser onaturligt avlägsen ut, vattnet får dimmans färg och jag sitter som i ballong, ensam i rymden utan annat sällskap än två döda grisslor, vilkas fötter lysa som blod på den grå segelduken.

Men i fjärran hör jag ljud som av en propeller, regelbundna, taktfasta, och mina öron inbilla sig ana en avlägsen musik, en myggkvartett på en halvmils avstånd. Jag lyssnar och jag börjar förstå. Det är dansdunket i fyrvaktarns storstuga och ljudet av hans nya orkestrionett, såvida det inte är Harpöpojkarnas fioler och tullroddarens klaver. Jag styr mot ljudet i den början de skymningen. Rätt som det är dyker en väldig bergvägg upp. Det är Palten, ett litet skär, knappt alnshögt, som dimman förstorar. Jag känner igen de båda svarta

gångarna i den röda klippan och stenen som ser ut som en säl. Nu vet jag kursen till nästa skär. Musiken och dunket hörs tydligare. Här har jag Lötgrundet och om fem minuter skymtar rönnen på Kleven som ett fantastiskt jätteträd med böljande konturer, och så pang, dimman är borta, men nu börjar mistluren tuta. Alltså ett nytt dimband norrifrån, då han teg i den här tjockan. Två ljus blänka till och slockna allt efter dyningens fall och höjning, och jag paddlar med ångbåtsfart västerin mot hamnen under bleka nytända stjärnor medan nästa moln höstmörkt släpar söderut bakom mig.

Då jag svänger om Karudden in mot sjöbodarna, hör jag snabba årslag och stänk som av en ovan roddare. Jag vilar på åran. Och tvärs igenom den nu tydliga musiken och dunket och årornas gnissel hör jag snyftningar och en tårkvävd stämma, som halvsjunger:

— Djävlarna, djävlarna — å söta snälla — å å — djävlarnas översta och Beelsebub — å — å — — —

Nu glänsa åror i stjärnljuset och en sköteka närmar sig i en stänkkaskad från ilskna årtag.

— Å å, djävlarna — — —

— Hallå, vem där? ropar jag.

Årorna lägga sig och åkallan tystnar. Jag ror fram till den bedjande och känner igen honom. Det är naturligtvis Matts Pers Kalles Johannes, full som ett ägg som vanligt. Ögonen sitta som tennknappar i skallen på honom och snusdreglet hänger i två skäggtömmar ur hans svartamungipor och angjorda vid västen. Resten av hans ansikte är blod.

— Vad i herrans namn är det med Johannes? frågar jag.

— Si, vad han har gjort, säger Johannes, si så han har slagit mej. Han tog litern, den djäveln, och klämde mej i huvet, så jag stöp som ett svin, men ja ska djä — — —

Johannes vände ekan mot land och började ro som om det gällde en spurt.

Men uppe i land vid Sävstens sjöbod stod långa Gustav Abraham från Lindås by. Då han såg Johannes' nya kurs, började han sjunga den gamla visan:

För hej kimmalång, gosse lilla kom, här har du den jäntan som du bäst tycker om.

— Kom i land bara! Ja säjer bara: Kom i land, så ska ja jädrar anåda ta räntan ur dej, din djäkel, å skölja henne ren ve far dins brygga! Kom i land bara!

För hej kimmalång, gosse lilla kom, här har du den jäntan som du bäst tycker om.

Och genom musiken och dunket och Gustav Abrahams sång hör jag Johannes skvalpa med åran för att vända och hör honom gråta, halvkvävd av blod, tårar och ilska:

— Djä — ä — — å din djä — — —

— Hör nu Johannes, säger jag, om ni har något otalt med Gustav Abraham, så ro i landoch slåss med honom. För att ro omkring som en tokstolle här i viken och bara svära, det hjälper inte ett dugg.

— Slåss, ja! Visst vill jag slåss! Nu djä —

Och han började ro mot land igen.

Men där dansade Gustav Abraham en extatisk dans till en vild sång. Han drog kniven och satte den i sjöbodväggen, slog näven i marken, tog av sig rocken och började dansa jig, ty han hade gjort två resor med barken Vilhelmina till West Hartlepool.

— Kom bara med i land, sade jag till Johannes, och var inte feg. För inte tänker Johannes ro omkring här hela natten, mens dom dansar oppe hos fyrvaktarn?

Johannes tog ett tag i ansiktet och fick handen full av blod, som rann ur en skåra i hårfästet, där litern träffat.

— Han slog mej, den djäveln, sade Johannes, å de va ändå me min liter. Men jag ska skära opp'en, så sant djä — — — nej, nu ä dä slut, nu ä han dödens.

Johannes började sjunga för att komma i stämning.

Bered dej till döden å bered dej till döden för här kommer den som skall si hjärteblodet ditt!

Han började ro mot land igen. Men där hotade Gustav Abrahams förfärliga skugga med mystiska engelska ord och åthävor. Johannes' mod lade sig. Han hade så småningom nyktrat till ochfaran och den förfärliga verkligheten framstod i allt klarare dager. Hans ögon verkade icke längre tennknappar utan som rullade i ålflott. Rospiggen i honom kom fram i sin härliga skepelse.

— Hör du Gustav Abraham, i morron reser jag till länsman och tar ut stämning på dej. Dä ska kosta dej hyran för hela seglation. Nu går ja i land å Engström ä vittne om du rör mej. Fast ja kunde krama laken ur dej, om jag ville. Å vittne har jag på att du slog mej mä putellen. Å dä va ändå min liter. Låt bli å hoppa galen, din dåre. Tokskalle där! På fästning ska du!

— Hör nu pojkar, sade jag, va ä ni egentligen osams om?

Gustav Abraham upphörde med sina hotande åtbörder.

— Osams? sade han. Osams! Inte faen ä osams mä nån människa. Men stryk ska han ha för han inte kan låta bli jänterna från en annan by. När ja säjer till'en: spela en polkett, så säjer han: Köss mej, ja spelar hambo, å när ja säjer: spela vals, så säjer han: Köss mej, ja spelar polkett, å när han inte spelar, så drar han ut jänterna å pratar djävelskap med dom å vänslas mä dom bakom fähuset. Om han bara hölle sej till jänterna härifrån, men han ä pilletransker mä jänterna från våran by också, den jäken. Å dä va inte mer än rätt att jag drog'en i skallen mä litern, när han stog å viskade som en orm mä en av vårt hemmafolk. Ja blev förbaskad förstås å klämde till — — —

— Men nu tar jag Johannes i försvar, för hanä ifrån vår by. Tvätta av sej blodet, Johannes, och gå opp och dansa igen. Lite åderlåtning skadar ingen människa.

— Ja, vi kan va sams för i kväll, sade Johannes, men kom ihåg, att här gungar du lätt som en attanskilling — — —

— Så, så bråka inte mer. Tvätta sej nu, Johannes!

Och Johannes lade sig på knä i båten och blaskade i vikens strömmingsråkbemängda och tångdoftande soppa. Jag rodde i land och drog upp min kajak.

Gustav Abraham stod gungande och halvfull och betraktade hur Johannes' eka drev mot bryggan under det han skötte om sitt dråpslag.

— Hör nu, egentligen slåss ni om ingenting, pojkar, sade jag.

— Ja, när han är djävlig, så — — sade Gustav Abraham. En sån där som inte har varit längre än till Örnsköldsvik i norr å Oxelösund i söder! Ska han mopsa sej — säj bara dä! Va vet han, va kan han, har han varit ute? Nä faen! Men han får går fri för i kväll.

Jag såg en literhals sticka upp som en kometsökare ur Gustav Abrahams rockficka. Johannes raglade ur båten, drog upp den och lade automatiskt två halvslag om pålen. Så strök han litet blod ur pannan och sade:

— Hör du Gustav Abraham! Mig törstar, sa Pilatus. Har du något i flaskan èvar?

— Tål du mer? sade Gustav Abraham.

— Tio såna myggor på vardera örat å en bålgeting på klyvarn, sade Johannes.

— Glas å putell, sade Gustav Abraham och drog fram litern, tog sig en och gav flaskan åt Johannes.

Jag såg deras silhuetter och hörde kluckningen i flaskan.

Från fyrvaktarens stuga ljödo fiolerna och dunket, och mot den ljudkällan styrde de sina steg.

Jag tänkte på vad jag vill minnas att en kung har sagt: — Svenskarna äro ett litet folk, fullt av hetsigheter.

Naturen.

Filosofie kandidaten och skalden Grandin hade hyrt sig en stuga i skärgården för att en månad få dikta i fred och suga idéer ur naturens stora spenar. Han skulle nämligen ha ut ett häfte lyrik till julen.

Han rodde omkring i sin värds snipa, han gick i skogen och trampade ned gräset på ängarna, luktade på blommorna och andades havssälta, och manuskripthögen i bordslådan växte.

En söndag hade han rott längre än vanligt och kom till en vik, där en brigg låg för ankar. Från stranden ljöd handklaversmusik och sång, Grandin rodde i land.

Några kor betade på en äng och på en björkkulle strax bredvid skymtade sångarna.

De sjöngo visan om Olianna:

»På Londons slätter bodde en adelsman så rik, han ägde ock en dotter så fager och så skön.

Hennes namn, det var Olianna, hennes ålder sjutton år, hennes rikedom ej mindre var än sjuhundra tusen pund.»

Och så vidare om Oliannas kärlek till en sjöman och hennes faders grymhet och Oliannas död.

»Där växte upp en blomma på Oliannas lilla grav. Den blomman skall betyda, att Olianna trogen var.»

— Hur rörande naivt! tänkte Grandin. Hur vackert med de oskolade naturbarnen och deras sång, som harmonierar med naturen, med björkarna och havsvindarna och de seglande molnen! Om jag skulle slå mig i språk med dem? Alltid kommer man naturen ett steg närmare!

Och Grandin vek upp sina pressade byxor och kände omedvetet av gammal vana efter, om halsduken satt rätt.

Men i samma ögonblick fick han se en kvinna. Hon reste sig upp bakom en ko, som hon just slutat att mjölka. Hon var ung, hon var blond och stor. Grandin beundrade hennes höfters vaggande silhuett, då hon med sin kruka

i handen drog sig inåt en stig, som slingrande försvann bland träden.

— Naturkvinnan! Urkvinnan! tänkte Grandin. Kvinnan är vägen till naturen!

Han kastade alltså om sina tankars utväxling och gick med snabba steg efter henne.

Snart hann han henne. Han lyfte på halmhatten och bugade sig.

— Tillåter fröken att jag hjälper er att bära krukan?

Flickan fnittrade och slog ned ögonen.— Alltså inte ett avslag, flirtade Grandin och tog krukan.

— Förlåt, vad är min frökens namn?

— Agusta.

— Inget släktnamn?

— Johanson, om dä ska va så noga.

— Förlåt mig, fröken Johanson, om jag kanske stört er i era ensamma tankar, men jag tyckte det var orätt, att dessa små händer, som äro skapade att bara binda kransar, skulle bära den tunga krukan.

— Gå inte å tosas mä en fattig flicka utan gå han sin väg, så går ja min. Ta hit kruka, säger ja, annars skvimper ja ut mjölka på hanses böxer.

— O» jag är förtvivlad, fröken Johanson! Jag har alltså stört er. Jag är djupt olycklig! Jag bönfaller om tillgift. Kunde jag på något sätt försona min närgångenhet så — — —

— Prata inte strunt utan ta hit kruka, dumskalle! Gå sin väg bara!

Grandin satte ifrån sig krukan, gjorde en hovbugning och gick. Han förstod inte riktigt

Men från backen ljöd ännu sång. Beslutsamt nalkades Grandin. I en krets omkring en ölkorg lågo några sjömän och bondpojkar.

Grandin bugade sig och sade: — Tillåter herrarna, att jag slår mig ned en stund för att njuta av den vackra sången? Jag tycker, att den hör ihop med allt det vackra omkring oss. Jag stör väl inte herrarna på något vis?

En grovväxt bondpojke reste sig.— Jaså, din lilla fina djävel, du fick katten åv Agusta. Tror du inte ja såg, hur du tosades mä henne där nere å to ifrå henne kruka? Gjorde ja rätt skulle ja krama talgen ur dej, men nu ska du slippa mä lite dalj!

— Men, min herre! Vad föranleder? — — —

— Ja ska djädrar i mej föranleda dej, ja! Hugg i'en, Kalle, så lägger vi opp'en.

Grandin flydde.

Men snabba fötter förföljde honom och just nere på stranden, just då den räddande båten var på bara några meters avstånd, träffades Grandin akterifrån av en spark, som placerade honom på huvudet i vattnet.

— Håll te godo, å kom inte hit å djävlas mä våra flecker,' för då tar vi å ändrar om dej, om du vet va dä ä!

Med värkande stuss begav sig Grandin på hemvägen. Naturen, urlivet tycktes avlägsna sig från honom i samma mån som stranden. Och med undran tänkte han på skaldens ord:

Wo man singt, da lass dich ruhig nieder, bose Menschen haben keine Lieder.

Ett recept.

— Hederskänsla!! Ha ha ha, kära ni, inte tror ni på sådant då det gäller kärlek! Heder är ett socialt begrepp och

kärlek ett animalt — det är ju så enkelt. För resten tror ni inte själv på riktigheten av det ni säger. Bara det att ni diskuterar frågan, bevisar att ni inte är säker på det ni vill framhålla som er åsikt. Antag att ni bleve kär i mig — — —

— Å - - -

— Jaja, allt sånt här på tumanhand är en prövosten! Ni vet tydligen inte — eller vill inte erkänna, hur beroende ni är av stämningar. Hur länge har ni varit gift? Tre år? Det är den farligaste tiden. Har ni inte överraskat er själv med att gå och drömma, som skalderna kalla det? Drömmar äro farliga — och så vill jag tala om för er — ni kan ju glömma det genast — att det är endast män som ha den där sociala hederskänslan. De kunna gå i döden för den — slåss, duellera — men kvinnan har ingen kontakt med samhället — ja — avbryt mig inte! männens hedersbegrepp är ju uppskruvat, uppstyltat, en

chimär — egentligen ha varken män eller kvinnor heder — men män hålla mera på yttre omständigheter. Ni kvinnor ge fan i anseendet, då ni bli kära, och däri gör ni rätt för resten. Men det är vi som äro de försiktiga, det är vi som icke vilja såra — åtminstone vilja vi och förstå också bättre än ni att invagga våra rivaler och samhället i lugn — — ja, jag medger, att det är raffinerat, men vi äro nu en gång så inrättade i hjärnorna.

— Ni tycks inte tro på något, ni splittrar ju och förstör allt!

— Se där! Ni känner att ni börjar vackla. Ni känner att något inom er håller på att splittras och förstöras. Ni slår ned ögonen och ibland far. en röd sky över era kinder — säj mig, vad betyder den? Känner ni inte, hur ni är som ett nötskal på en ocean? Tänk på, att ni går nu i en skog ensam med en man! Bara det, att ni inte går ifrån mig, bevisar att ni är intresserad av mig! Jag har ju varit aktningsfull — inte sant? — och jag är ju aktningsfull fortfarande — men om jag till exempel skulle säga att jag är kär i er, verkligt förälskad — — men det kanske vore brist på aktning! — — mot er man, ja, men inte mot er? — — Jaså, det också? ja, jag medger det, jag har ingen aktning för er, ty jag är kär i er! Nu hör ni det!

— Men så sluta då! Jag trodde, att vi skulle kunna vara goda vänner — — —

— Kära barn, inte tror ni på vänskap mellan man och kvinna! En man kan inte träffa en kvinna utan att erotik spelar in på ett eller annat sätt. Vänskapen, som man börjar med, är bara enförpostfäktning, och om man verkligen på allvar söker dissekera sin känsla, stannar den alltid vid något slags erotik — eller kanske vid likgiltighet — fast bara män kunna känna likgiltighet — är det inte så? Kanske inte, men något ditåt, eller också är kvinnans likgiltighet detsamma som avsky, vilket ju strängt taget inte är likgiltighet, inte sant — — om hon nu verkligen innerst kan känna — — men jag vill inte förvirra era begrepp. Ni hör att jag är misstrogen, skeptiker! Säg mig, varför säger ni inte till mig att gå? Orsaken måste väl vara något slags sympati. — Säg mig, tycker ni illa om mig?

— Illa — nej — jag tycker att det är synd att ni skall ha såna där åsikter. Ni måtte vara en mycket olycklig människa — ni måste ha lidit mycket — — —

— Känner ni redan medlidande med mig? Då erövrar jag ställningen och växer till strateg! Hör nu noga på och tänk på vad jag säger: Jag älskar er! Jag tycker ordet älska är för matt, jag måste uppfinna ett nytt ljuvare, brutalare ord — som ett smeksamt åskslag! Just ett smeksamt åskslag. Allt skulle bli violett mörker omkring er och det mörkret skulle vara jag och det skulle omge er på alla sidor och det skulle fräsa blixtar ur det — det skulle verka världens skapelse — vart skulle då er hederskänsla ta vägen? Ni skulle falla ned inför det som kanske för mig mer än för er är ett mysterium och ni skulle tillbedja mig som mysteriets personifikation. Ser ni — jag tror verkligen att ni kvinnor sitta inne medhemligheter alltför dyrbara att yppa för män — det är de hemligheterna vi vilja äga! Jag älskar er! Hör hur lugnt, hur behärskat jag säger det, men bakom orden skälver och brinner det. Obestämda, vilda känslor som jag ärvt från mina förfäder långt innan de lärt att tala, bara ryta av svartsjuka och passion kunde de. — Å, ser ni inte deras ögon och känner ni inte deras jättearmar med stålsehor — — Jag älskar er! Tänk på detta enda:

— Jag älskar er! Får jag kyssa er panna? A, vad ert hår doftar — — —

— (avsides) eau de Lubin! Å vad ert hår doftar! Jag älskar er! Ni går inte ifrån mig! Ni älskar mig således, eller ni är på väg att älska mig! Ser ni hur enkelt allt är, hur lätt allt är — — det är ju mig ni har älskat hela tiden. Det var mig ni drömde om långt innan ni visste om mig! Det är sommaren, som har nitat ihop oss — hur beroende äro vi inte av temperaturen, av allt. En solstråle, en tanke, ett ord är tillräckligt att göra oss till gudar och gudinnor! Vet du, älskade — å vad jag har drömt om dig, jag har spunnit om dig ett nät av gyllene tankar — kyss mig — å — o — a!!!!!

— O!!!

— Du!!

— Du!!!!!

— O!

— A!

— Herre Jössus, där kommer min man! Lugn, älskade, lugn för guds skull!

— — — — — — — — — — — — —På skogsstigen kom löjtnanten spatserande med uppvikta byxor, elegant, läsande en tidning, rökande cigarrett.

Hon sprang emot honom, hängde sig om hans hals och sade:

— Å, älskade, vad jag har längtat efter dig!!! Du skall se, doktorn här är något förskräckligt! Han tror inte på gud, han tror på ingenting! Han måste bestämt vara en bra olycklig människa!

Om kvinnor.

Professorn och jag talade om kvinnor, som vi alltid göra. Det är nu en gång för alla det intressantaste ämnet för karlar.

— Ser du, min gosse, en kvinna skall framför allt vara ljuv, ljuv. Ge henne gärna rösträtt — eller ogärna, om du vill — men det spelar mindre roll. Hon kan vara ljuv ändå. Då hon kommer innanför en karls räckvidd, måste hon fjädra sig, vara skön eller tro sig vara skön nog att kunna locka. Hon kan vara vindögd och stamma och vara låghalt och ha vårtnäsa — det gör ingenting. Ty hennes ljuvhet ligger inte på ytan — vet du, min gosse — en gång var jag halvt om halvt kär i en kvinna som hade lupus. Hon hade bara spåren efter ett ansikte, såg ut som ett åldrigt lik, men hon var ljuv, hon var kvinna, och hela hennes väsen utstrålade kvinnlighet. Jag kände kontakten och jag gick ut och grät, ty jag var ung och glad och sentimental student.

— Det där förstår jag, svarade jag. Jag var en gång på väg att bli kär i den svenska intelligenskvinnan, den där gamla jungfrun, du vet. Jag var

ung och glad, artist, ute på resa och hon tog mig i famn, när vi möttes på Unter den Linden, och jag höll på att glömma hennes vita hår! Men i samma ögonblick gick en ung kvinna förbi. Hennes ansikte strålade som efter ett kärleksmöte och hon gick förbi oss stolt, med hemlig lycka i ögonen, gravida och med moderskapets flammor på kinderna. Jag lösgjorde mig ur omfamningen och följde den unga kvinnan med en lång blick — — — nå, det där var en kärlekshistoria på 30 sekunder, och den lämnade inga spår efter sig i min själ. En situation, en plåt i en kinematograf, inte ett dugg mera.

— Men apropå kvinnor, sade professorn, känner du till det där kvinnoförbundet Nya Freja? Häromdagen fick jag veta vad det betyder som förening. Det är helt enkelt en tribadförening, ett sammelsurium av massöser och skaldinnor. Massöserna representera det manliga elementet, förstås! De klä ut sig till karlar, de spela teater, alldeles som vi gjorde i Uppsala, fast vi voro rena som änglar i själen — — — fast jag alltid tyckte sådant där var otäckt. Sådant gör man inte då man blir äldre. Tänk dig mig klädd till kvinna!

— Fy tusan!

Professorns tevtoniska skägg och glimten bakom pincenéen verkade i sanning så maskulint att tanken, på möjligheten blev hemsk.

Professorn fortsatte: — Varför ha vi kommit in på det här? Kanhända på grund av Hardenprocessen — jaja! Det är väl så! Vet du — nu skall du få höra! Jag träffade en ung fru härom-dagen. Vi kommo att tala och hon berättade helt ogenerat sina intryck från Nya Freja. Luften var osund där. Några gamla kvinnor dirigerade det hela. Och då medlemmarna mellan eller efter förhandlingarna bildade kotterier, såg man urvalet, massöser och skaldinnor, bildlikt talat. De spelade en teaterpjäs, och den som skulle vara älskaren, en bekant fru, måste slarva med repetitionerna, ty hon hade en pojke hemma, som hon ammade. Men på generalrepetitionen måste hon ju vara med för att det hela skulle gå ihop. Hemma låg hennes unge och skrek, och då hon uppträdde stack slangen av ett mjölkglas fram ur hennes på grund av formerna uppknäppta bondväst. Det var makabert att se, försäkrade den unga frun. Och tonen bakom scenen var inte vidare vacker. Vi studenter som spelade kvinnor voro i alla fall renhjärtade och tänkte i varje fall inte längre än näsan räckte, men här spelade ju mödrar — — och massöser — — och skaldinnor. Jag fick intressanta patologiska detaljer, lagom för en halv bok. Men det behöver ändå inte vara dekadans, ty människorna ha väl genom seklerna varit likadana. Åtminstone är skillnaden fin, omöjlig att urskilja — — —

— Nå, vad säger din fru om det där?

— Hon kommer aldrig dit, hon får inte beblanda sig med skaldinnorna och massöserna. Hon är ljuv — som jag vill ha det — men nu vill jag berätta. Hon är ologisk som alla kvinnor, men kvinnor skola inte ha logik. De äro älskvärdast utan logik. Emellertid är hon litet afficierad avkvinnorörelsen och har fått klart för sig att hon skall ha rösträtt. Visst skall hon ha rösträtt, det ska ni alla få. — Få! säger hon med en egenkär knyck på nacken — vi ska ha den, vi ä vakna, målmedvetna nu. Du är kvar i 1700-talet, du är efter din tid. Nå! Då hände det.

Doktorinnan Weyler och fröken Pasch och fru Varén kom upp till hustru min och beställde kaffe, för de tyckte att det var så nära — — de ville inte gå till Westbeck. Jag låg inne i mitt rum och läste och hade sagt till pigeschen att ingen fick störa mig. Min hustru respekterade det till en början.

Emellertid stormade de där kvinnorna in i tamburen. Jag hörde deras djupsinniga resonemang och tänkte — i det jag steg upp och stängde dörren: Sisådärja! Nu blir här kafferep. Tack, käre Gud, att jag slipper vara med! Om du bara ville slå mig med dövhet nu också!

Vad vill du att en professor i filosofi skall göra i ett liknande fall? Bara omgjorda sin själ med ett pansar av järnek och tredubbel koppar. Men tvärtigenom den där förskansningen hörde jag den manliga doktorinnan Weylers basartade alt — hon är kortklippt och hjulbent — — ja, det där vet man utan bekantskap med husläkaren — och fröken Paschs ackompanjemangartade röst som låter hela tiden, medan andra tala — och den gamla fru Varén som är gift med en major som super alldeles förbannat — — — Du förstår samlingens heterogenitet och homogenitet och — vad?Jag hör min hustru ringa och jag hör hur Kristin kommer in i salongen.

Jag har lärt min hustru att vara hövlig mot tjänarna. Alltså sade hon:

— Vill Kristin vara snäll koka riktigt gott kaffe åt oss! Tag fram Marasquino, är Kristin snäll. Och cigarretterna!

Kristin försvann och jag kände genom två väggar att hon gjorde en stockholmspigeschknix.

Jag hörde doktorinnan Weylers gardiströst:

— Kära du, jag föredrar en cigarr, om du kan leta fram någon av din mans svaga!

Nu gjorde händelsen att mina cigarrer befunno sig i mitt rum. Alltså kom min hustru in på tå, ty hon trodde att jag sov. Jag gav henne två filosofögon och sade på mitt rättframma sätt: — Du har främmande, hör jag. De där kvinnosakskvinnorna! Akta dig för dem! Och kom ihåg! Jag vill vara i fred!

Hon stod där ljuv och generad, alldeles som om hon skulle ha stulit mina cigarrer, och jag sade: — kom hit och

kyss mig, men kom ihåg — jag går inte ut i det där getingboet! Kom ihåg det!

Dörren stängdes och jag hörde damernas pladder som en avlägsen, mycket avlägsen åska.

Om en stund knarrade salongsdörren. Det var Kristin som kom in med kaffet. Jag hörde persvaderingen och doktorinnan Weylers bas.

Så hör jag min hustrus röst efter en lång, energisk, ilsken ringning:

— Kristin, det här kaffet är odrickbart, det är dåligt, det är bara sumpen!Tystnad.

— Kristin svarar inte! Kristin är ohövlig! Man svarar alltid sin matmor.

Tystnad.

— Jag går in till professorn och ber honom lära Kristin hövlighet!

Tystnad.

— Jaså! Kristin tredskas! Vi ska se, om inte professorn kan få Kristin att vara hövlig! Johan! Johan!

— Aj som fan, tänkte jag! Nå, då får man väl ge sig ut i kriget. — Vänta bara lite, jag skall ta på mig en krage!

Jag tog på mig kragen och min blå halsduk och bytte ut nattrocken mot smokingen. Jag kom ut i salongen elegant, oemotståndlig, nästan ung. Jag hälsade damerna. Vid dörren stod Kristin.

— Du ville tala med mig, sade jag till min hustru.

— Ja, jag vill, att du skall tala med Kristin. Hon vill inte svara, när jag frågar.

Jag fixerade Kristin. Hon stod där vid dörren med blicken riktad in i något fjärran, på någon fjärran poliskonstapel och med mungiporna föraktfullt neddragna.

— Kristin, sade jag och föresatte mig att verkligen vara professor i filosofi. Frun påstår, att Kristin inte svarar på hennes frågor.

— Frun har inte frågat mej någonting!

— Men frun säger sig ha frågat. Alltså, lagvigda maka, vad har du frågat?

— Jag har frågat, varför Kristin inte kokat gott kaffe åt oss.

— Och detta vill Kristin inte svara på? — en så viktig, verkligen allvarlig fråga.

— Frun sa så här: Kristin, det här kaffet är odrickbart, det är dåligt, det är bara sumpen! Är det nån fråga?

— Kristin har rätt, om frun och de andra damerna medge, att orden ha fallit så. Det är ju ingen fråga, utan ett påstående, och ett oförsiktigt sådant, ty begreppet odrickbart är alltför positivt.

Kristin: — Å så sa frun att jag är ohövlig.

Jag: — Har du sagt att Kristin är ohövlig?

Frun: — Ja, därför att hon inte svarar!

Jag: — Men du har ju nyss genom tystnad medgivit, att du inte frågat något. Alltså vore det ju dumt av henne att svara.

Frun: — Tänker du hålla förhör med mig?

Jag: — Jag är ju inkallad av något skäl. Är det inte för att utreda frågan om Kristins ohövlighet? Är det inte det?

Frun: — Du är odräglig — — —

Jag: — Min lilla vän, vad hör det hit? Säg mig efter lugn eftertanke vad detta möjligen faktiskt existerande sakförhållande har med fallet Kristin att skaffa! Jag medger gärna möjligheten av en viss odräglighet, men vore jag verkligen odräglig, så begriper jag inte att du fortfarande är kvar hos mig! Du förstår: Begreppet odräglig

betyder ju, att något eller någon är så outhärdlig att det blir en börda som måste avskakas. —Vill inte Kristin ta plats? Där i soffan? eller här på schäslongen? Ja, var som helst för resten!

Doktorinnan Weyler stirrade på mig som på en vansinnig och fröken Pasch darrade i hela sin bräckliga kvinnosakskropp. Fru Varén såg ut som ett materialiserat ord och det ordet var: Knöl!

Min hustru sade: — Du tar livet av mig!

Jag svarade: — Jag tror att människan tål ganska mycket, och om du reagerar mot avdagatagändet, så begriper jag verkligen inte, varför du inte med lagens hjälp försöker göra mig oskadlig. Det är bara att ringa på till polisen.

— Nej nu!!! sade fru Weyler. Flickan Pasch snyftade och darrade och fru Varén bara stirrade på mig, en förkroppsligad förvåning, en indignation, något vansinnigt.

Jag sade: — Kristin, sitt lugn! Och ni, mina damer, ni, fru Weyler, ni håller ju på kvinnans rösträtt, vad?

— Ja, naturligtvis, sade fru Weyler med rynkade ögonbryn.

— Alltså skall Kristin här ha rösträtt, hon också.

— Ja visst — men — — —

— Vilka men??

— Man skall vara hövlig!

— Ja, det tycker jag verkligen också.

— Jag menar, man skall fatta sin ställning — man skall, man skall — — —

— Ja, vad skall man inte. Kristin, var så god och slå er ned i soffan hos fru Weyler och tag en kopp av det där kaffet, som frun säger varadåligt. Det är ju hennes rättighet att tycka det vara uselt, men — — —

Min hustru: — Nej, nu går det för långt!!!

Fru Weyler: — Professorn är som alla karlar, en — — ja, en brutal, ja, en, en — — —

Jag: — Som kvinna uttrycker ni er naturligtvis dunkelt, jag är en — en brutal — — ja, ni kan inte uttrycka er bättre, ni vet tydligen inte riktigt vad jag är, men här har ni Kristin, som verkligen är den enda logiska i hela ert sällskap. Hon har varit nog förståndig att inte ge svar på något som inte var en fråga. Ni vill att Kristin skall ha rösträtt. Rösträttsfrågan är ju inte avgjord än, men som förtryckta kvinnor skulle ni väl kunna rådgöra med Kristin och planera för er sak.

Kristin hade sjunkit ner på närmaste stol. Hon var överväldigad.

— Får jag gå nu, professorn? Och skall jag koka nytt kaffe, frun?

— Nej, kära Kristin, fördärva nu inte mitt ärliga arbete. Kristin skall vara målmedveten, målmedveten! Tänk att Kristin är ju medborgarinna med samma rättigheter som de här damerna. Och en gång kan det bero på Kristins röst. Allt kan ramla på grund av Kristins sympati eller antipati. Därför gäller det att vara lugn, kall, beräknande och framför allt att slå opp med poliskonstapeln, ty Kristin skall vara fri, för att kunna bestämma över sig själv och över andra. Förlåt för resten att jag säger Kristin! Tillåt mig säga fröken Larsson! Jag hoppas, att frökenLarsson skall bli riktigt god vän med damerna här, och vill ni prata någon gång, så får ni gärna begagna våningen — — —

Fru Weyler reste sig upp i hela sin maskulina längd.

— Jag förstår mycket väl, att professorn vill göra sig lustig på vår bekostnad. Men nu vill jag taga avstånd. Jag kommer aldrig mera i professorns hus. Kom ni, Olga och Anna! Jag ser att fru professorskan håller på att gå över på sin utmärkta mans sida. Det är vackert, det är intelligent, det är storartat att kunna byta om åsikter som man by — — by — —

— Som man byter skjorta, sade jag. Ni har i alla fall något kvar av er kvinnlighet, då ni inte kan tala ogenerat om underkläder!

Min hustru var förkrossad, men jag blinkade åt henne med vänstra ögat. Så litet behövs det! Blinka bara åt en kvinna med vänstra ögat och hon följer dig genom dödar och helveten. Sådana äro de: Ljuva och stora i sina känslors naivitet — men då de ge sig in på männens område, bli de vidriga och små.

Kristin sade, i det hon neg: — Får jag gå nu, goa professorn?

Jag svarade: — Min bästa fröken Larsson, ni får gå, men endast för att komma igen. Ni skulle göra mig och min fru en obetalbar tjänst, om ni ville hjälpa edra nya systrar på med överkläder och galoscher — — —

— Det behövs visst inte! hördes ilsket och målmedvetet fru Weylers röst.— Jaså, det behövs inte! Ja, jag misstänkte det! Men fröken Larsson skulle göra oss en fenomenal favör, om fröken Larsson just nu skulle vilja försvinna i poliskonstapelns och er jungfrubur!

Jag hörde, då kvinnosakskvinnorna öppnade tamburdörren: — Den där är inte klok!

Nej, kanske inte, men faktum är, att jag har haft frid sedan dess. Frid! Du förstår, vad som menas med detta heliga ord. Min hustru kom och grät och sade, att jag ville mörda henne. Men jag frågade: — Tycker du verkligen om fru Weyler, fru Varén och fröken Pasch?

— N—neej!

— Nå, då så! Och du riktade ju ingen fråga till Kristin?

— N—neej!

— Nå, alltså hade Kristin rätt, då hon inte svarade. Och en sak! Du ville ju vara artig mot de där fågelskrämmorna?

— Ja—a! Ja!

— Medge då, att det hade varit juste av dig, att först prova av kaffet, innan du bjöd det åt dina gäster. Man måste veta, vad man bjuder på, har jag inte rätt?

-Jo-o!

— Du reagerade, därför att jag i Kristins närvaro satte ditt och hennes förhållande i debatt, inte sant?

— Ja, du var grym, för man sätter väl inte sin fru på det hala i tjänstfolkets och främmandes närvaro!— Men du kritiserade Kristin i gästernas närvaro och glömde hennes människovärde! Medge det!

— M—jaa!

— Det är alltså en läxa, det här?

— N— —jaa!

Nå, jag vill inte berätta om fortsättningen på vårt resonemang. Men jag har med glädje konstaterat, att de där satans rösträttstribaderna inte gå hem till oss mera — — —

— Men jag tycker ändå, att du var något brutal, då du kritiserade din fru i pigeschens och de där kvinnornas närvaro!

— Min gosse — du glömmer att jag är professor i filosofi — och som du vet, spelar logiken en viss roll där.

Jag glömde att tala om, att vi sutto på Furusundsbåten på akterdäck med en halv blå Grönstedt, cigarrer och kaffe. Måsarna följde oss och en labb var med. Det var labben, som kom professorn att tänka på kvinnor. Jag sade åt honom, att han var cynisk. Men han log bara.

Tankar vid årsskiftet.

Jag undrar verkligen om en riktig svensk har några tankar vid årsskiftena. Han är för däst av den feta maten och de många glöggarna.

De enda som måste ha tankar, om också inte så särskilt originella, äro vi som skriva kåserier om de alltid lika märkliga årsskiftena. Jag har skrivit åtminstone 25 nyårskåserier, vridit och vänt på ämnet och kramat ur det ända till ökentorrhet, så nu borde vi kunna antikvera det och hänga upp det i Nordiska museet. Nåja, sekelskiftena äro inte vidare tacksamma heller. Flertalet av Strix' läsare har ju upplevat ett sådant. Var det något särskilt? — — — Jag kommer inte ihåg nu, men helt säkert gjorde jag mitt till för att celebrera det.

Tacka vill jag däremot ombyte av geologiska perioder. Ett sådant ombyte lär dock försiggå så långsamt att kåseriet, om det gjordes riktigt samvetsgrant, torde bli till och med långrandigare än dessa rader — — — och det vill jag bespara läsaren.

Nej, låt oss nu gaska upp oss! Låt oss komma överens om att ha riktigt trevligt tillsammans under

1908! Ha ha ha! Klang det där skrattet äkta? Det beror naturligtvis på uppläsaren — ty detta föreläses antagligen i alla svenska hem. Äktast låter det alltså i Frippes eller Forsells munnar. Vi andra som äro klena teaterspelare göra det ihåligt, vemodigt, uppskruvat, oäkta, ty vi tänka: — I år blir jag ett år äldre, och min pyramid är inte halvfärdig än — — —

Nej, min läsare, tänk inte på att du blir äldre och närmar dig det oundvikliga, utan bekransa dig med mig och sila ditt vin.

— — — Nunc pede libero pulsanda tellus!

Vet ni, det är verkligen svårt att skriva ett medryckande kåseri om årsskiftet. Redan många gånger har jag under nedskrivandet av dessa rader stirrat på en fläck och tänkt mig in i Det Oundvikliga. Men klokt folk påstår ju att tanken på detta kommer allt oftare ju mer man närmar sig den s. k. medelåldern. När den väl är passerad, lär livet le igen. Ja, jag tror verkligen också att allt är vist inrättat, att det hela är minutiöst planerat, så ytterligt bra att vi inte kunna komma in med förslag till förbättringar. Sådant gör man då man är barn eller riksdagsman eller s. k. framstegskvinna, men vi som ha den högre visheten, d. v. s. mina läsare och jag, vi göra det inte.

Något som jag konstaterar med stor tillfredsställelse är att allt förefaller mig skönare, större, mera lockande att fördjupa sig i för varje dag som kommer. Således också för varje årsskifte — och det är ju om ett sådant jag är dömd att kåseraVarje individ befinner sig varje ögonblick som medelpunkt i en sfär av oändlig skönhet. Detta är ju inte så illa inrättat. Man behöver inte en gång slå upp ögonlocken, om man är för lat. Blunda lika gärna och känn.

Men jag tycker verkligen inte om kvinnans rösträtt. Kvinnan skall bara vara ljuv. Ljuv! Kommer hon med lösskägg och trampar mig på tårna, blir jag förbannat arg. Jag vet få saker som äro mig så motbjudande som kvinnor i karlkostym. Även andlig sådan. Tillåt mig säga ett ärligt svenskt fy faen!

Nu hoppas jag visserligen — och jag tror, att min förhoppning har skäl för sig — att fruntimmerna inte komma att använda den där rösträtten, när de väl fått den. Åtminstone komma de inte att rösta bort snörliv och höga klackar — vilket för resten männen, som hittills stiftat lagar, borde ha gjort, innan det blir försent. De flesta ljuva kvinnor jag känner, och jag känner verkligen åtskilliga, bry sig inte om rösträtten, bara de få ha sina hattar och sina snörliv och höga klackar i fred.

Jag tänker mig riksdagen med ett par dussin kvinnor i. Somliga ha barn vid brösten, och den lyckans gullgosse som är talman och talkvinna (som också har ett par ungar i en korgvagn bredvid talmansbordet) — nej, mitt förstånd svindlar —

Skall då inte en talkvinna få ha trillingar och lägga om blöjorna under pågående debatt, när hon har de övriga

egenskaper som krävas av en talkvinna? Jo då! Jag skall komma på referentläktaren någon dag, och om där finns plats blandreferentkvinnorna — jag tänker mig kvinnliga Millqvistar — skall jag titta på er där nere, o hjärtetjuvar! Förtjuserskor!

Var riksdagskvinna måste förstås ha en eller ett par tre stycken andra förtrollerskor i reserv, då hon är opasslig eller ligger på Pro Patria — såvida man inte kan flytta ner Pro Patria till riksdagshuset. — — —

Nej, är, detta tankar vid årsskiftet? Förlåten mig, men tiderna äro onda och tankarna löpa så lätt i ett kåseri. Eller ha åtminstone rättighet att löpa lätt.

Ja, nu få vi se hur det går under årets riksdag. Vilka omvälvningar förestå oss? Ska vi inte också ha kvinnliga statsråd vid konungeris rådsbord? Åtminstone borde statsråden få ta sina fruar med dit.

Nej, nu lämna vi det här ämnet. Men kvinnor ha alltid intresserat mig - intressera är för svagt uttryck. Jag var ju kär första gången vid tre års ålder, vansinnigt, passionerat — och lyckligt, vill jag minnas. Men i kvinnor med rösträtt kan jag inte bli kär, och detta hoppas jag skall i någon mån avskräcka könet från att kvinnogrant ägna sig åt den s. k. frigörelsen.

Underligt att jag inte kan låta bli att tänka på kvinnor. Låt oss tala om naturen i stället.

Det är ganska vackert i skogen nu och skidorna äro i ordning, smorda med skidsmörja från Carl Liljefors i Uppsala. Det är det enda preparat som duger och därför gör jag denna reklam. Jag tänker skicka några flaskor till mina vänner iSimplicissimus, vilka alla äro väldiga sportsmän och förstå sig på skidor och bindningar lika bra som på europeisk kultur.

Två rävar äro i dagarna skjutna för mina hundar, ledsamt nog inte av mig själv, ty jag var i Småland. Havet går i väldig dyning efter juldagarnas stormar. För övrigt har jag en massa nya böcker, som inte äro så särdeles underbara. Men jag har några gamla som stå sig.

En hel del nyårsönskningar har jag fått, vanligtvis vykort från skilda delar av den mer eller mindre civiliserade världen. Det är trevligt att bli ihågkommen. Kanske är det en svaghet att tycka så. Och någon styrka ligger det inte heller i att inte besvara korten. Men jag menar verkligen väl med alla och önskar dem så mycken lycka att jag blir helt varm vid tanken på denna fenomenala lyckas pyramidalitet.

Om detta har blivit ett nyårskåseri, så är det inte min förtjänst utan min kamrat Anders Forsbergs, som telefonerade och sade att jag måste skriva något. En roman hade jag inte hunnit med — och jag har verkligen haft en så fridfull jul och ätit så mycket julmat och druckit så mycket glögg, att jag inte tänkt på årsskiftets befintlighet.

I alla fall fick jag tillfälle ge kvinnornas rösträtt — nu är jag där igen — en släng. Det var välgörande.

Nej, en kvinna skall vara så inrättad att hon, klädd med utsökt raffinemang, d. v. s. mycket enkelt, i varje ögonblick är beredd fråga sin herre sultanen, vad eller om han önskar något, medvad hon får äran förljuva hans höga tillvaro. Och om då sultanen riktar sina orientaliska ögon på hennes ljuva, skira gestalt bara för milliondelen av en sekund skall hon känna sig belönad med Indiens alla skatter. Hennes lilla hjärta skall man känna som då man håller en fågelunge i handen. Men i samma ögonblick växer hon och blir en hög gestalt som skriver goda och vackra lagar utan rösträtt.

Ja, adjö med er! Nu begrava vi det här året 1907. Jag går och ligger ut 1908. Detta är visserligen en kvinnlig sysselsättning, men jag inbillar mig, att det inte blir ordentligt gjort, om jag inte gör det själv.

Gott nytt år!

Midsommarstång.

Midsommarafton med trist och mörkt hav under regntunga moln. Men midsommarstången skall resas och dansen trådas, om det också regnade hagel n:r 14 som i förmiddags.

Alla äro där. Jag och skräddar Nylén, som varit i Brooklyn ett halvt år och sytt västar, skeppar Östergren med tummen, och bodbetjänten, och Karlström som går utåt med fötterna, och Matts Ers Janne, full som ett halvt dussin svin, och Nilsson, som för ovanlighetens skull är nykter, fast hans haka darrar efter otaliga kaskorgier och Kap Hornpasseringar. Alla flickorna äro där, Kristins Agusta med läppen och vackra Mari och Hulda, rundgattad som en Villettemodell, och den sköna Karolina, härligast bland kvinnor, med renässans i profilen och läppar törstande efter kyssar med smak av Ljunglöfs tvåa. Och tjugufem andra människobarn, som andas bakteriefri havsluft. Jag räknar inte sommargästerna, de utklädda inkräktarna i engelsk uniform, knäbyxor och rutiga mössor och löjliga åthävor och miner, piprökande, därför att det går an bara på landet, och med en näston som

skall fastslå deras ställning som överklass. Kanske det inte är i näsan tonen ligger, men någonstans är det, jag ger fan var för resten. Prosit!

*

För ett par timmar sedan stod en regnbåge med klart spektrum och vid båge över hamnen. Bakom den lågo hav och moln mörkblå och en mås lyste vit och svart innanför den. Och ett litet segel längst ute. Det fladdrade som om de höllo på att ta in rev, och jag önskade dem lycka i deras företag, ty jag vet hur svårt det kan vara att ta in rev under storm. Vad det blå med solen i verkar himmelskt efter en åskby! Det är som en befrielse. Man vill famna universum. Man vill skratta. Man är glad och blir djärv. Och är man under segel, blir det långgrogg. Detta är en parentes.

*

Man har saxar och stag i ordning och majstången börjar höja sig. Den är tung av björklöv och toppen går uppåt bara tum för tum. Alla kommendera. Det är sjöfolk och flickor som hålla i stagen och var och en ger råd. Det skrikes, det skälls. Det är mera väder än muskler och eftertanke. Men det är liv och barnkammarlek och ett mål — detta att få stången rest. Skräddaren är värst. Han springer från stag till stag och hans röst ljuder samlande och manande som en stor demagogs. Plötsligt passerar han mig, där jagangjort mitt stag vid staketet, och han kommer ihåg, att han varit i Amerika. Han säger: — Good evening, sir! och så gör han ett par snedsteg, ty han är icke alldeles alkoholfri — Nice evening, is'nt it?

Jag svarar: — Hugg i därborta, där det behövs! och skräddarn rör sina bordsfötter i anvisad riktning. Flickorna fnittra och Matts Ers Janne skriker tvärs igenom stimmet: — Hugg i, skräddare, dä här ä djävlar anamma annat än skära till västar!

Nu kommer Flodin med byxorna fladdrande om benen och den blå halsduken snobbigt knuten om tjurnacken. Han går med händerna i fickorna och mössan på sned över vänstra ögat. Han blossar på en cigarr, undfången av en sommargäst, som han seglat i sin snipa, och han är våt efter åskbyn. — Behövs det ett tag, så bara säj ifrån! Behövs en man i en ända? Hoj, säj ifrån, snorgärsar! Va faen ä dä för gryn som håller i tampen här? Jasså, d'ä jänter! Bort mä klorna från staget, säjer ja! Annars gifter ja mig mä er på fläcken! Di håller kvar — jäkla jänter — ja ja ja, ja ska gifta mej mä er, små romsikar! Men vi ge oss te tåls tills vi får opp spiran!

Och Flodin ställer sig bredbent och håller staget, medan jäntorna beundra hans väldiga armleder och hans väldiga mullbänk. Hjärtan klappa. — Håll an där! Fira ett slag! Håll an säjer jag! Ge skräddarn en på plytet om han inte håller an!

Flodin ryter och flickorna längta efter hansväldiga axlar och hans gula grisögonhår, där det lyser blått emellan.

— Nu kommer hon! Håll an bara, så kommer hon! Å hiv, å hej!

*

Det är nästan natt och gräsets gröna färg blir djupare. Alarna stå som svarta silhuetter och vattnet blir

innehållsrikare och mer för fantasin. Brisarna gå som en sådd in mot land, en sådd av svarta prickar på en vitriolåker, och skogen mitt emot på andra sidan viken blir diger av färg över de svartvioletta klipporna.

*

Grönt är färgen. Rik, mättad, havande. Jag tycker till och med att flickornas skratt och småpratet ur de skilda grupperna har något grönt över sig i skymningen.

*

Nu är stången rest. Jag gör två halvslag med mitt stag om en påle och hänger upp sladden, som man hänger ett fall på en nagelbänk. Ett handklaver börjar ljuda. Jag går hem för att skriva det här.

Till Tromsö.

Framför mig på bordet har jag en bensnäcka, innerörat av en val. Då jag lyssnar i snäckans öppning måste jag som rutinerad skald nödvändigt höra en massa saker.

Jag hör Ishavet brusa och ejderns lockrop och hur polvindarna kamma fjällsidornas dvärgskogar. Jag hör sugningen av sjön, då den arbetar under isbergens flytkanter och storkobbarnas parningsrop och tusen läten ur köldens och de eviga isarnas rike.

Det är natt, och vi ha nyss lyftat ankar för att gå söderut ur Salangenfjorden. Mina reskamrater sova och jag mediterar över papperet för att dra ut quinta essentia av mina erfarenheter. Med anledning av det hårda vädret har jag en whiskygrogg inom räckhåll. Få se, om den kan hjälpa, när minnet sviker.

Vi lämnade Narvik på kvällen klockan 7, somnade och befunno öss efter 12 timmar i Salangenfjord på väg till Tromsö. Där läto vi maskinen hämta andan en halvtimme och svängde norrut genom Solbergfjorden. Under Kistefjället började det snöa. Topparna gömde sig i snömolq, men

genom rämnor i molnen lyste solen på fjällsluttningarna högst upp — glimtvis — och det behövdes. Ty Nordlandsfjordarnas monotona skönhet gör en slutligen likgiltig för detaljer. Allt är så vackert och väldigt, men ständigt lika vackert och väldigt. Man längtar efter ett snöskred — eller utbrottet av en ny vulkan — och springvalarna, som följa båten, skulle jag vilja trycka framfenorna på och tacka dem för den omväxling de bereda. Men de upptäcka snart att vi inte äro någon större val, och försvinna.

Man betraktar de små byarna, som dyka upp med långa mellanrum. Tätt under fjället ligga de och gömma väl som alla andra mänskliga boningar på magasinerad lycka och magasinerade kval! Vi beundra Nordlandsbåtarna och listerbåtarna som vi passera. I snödiset tyckas de större än i verkligheten och ha en besättning av jättar. De äro på väg från Lofoten till Finnmarksfisket och ha pengar ombord, och däruppe finns mer pengar i havet.

Ejdrar och skarvar lyfta ur vår kurs och måsarna göra en sväng för att utröna vår matnyttighet.

Snömolnen fälla allt större flingor och till slut hänger himlen tätt över masttoppen. Det friskar i och ibland försvinna fjällsidorna alldeles. Flingorna flyga horisontalt och fastna i lovart på stag och rundhult. Vi närma oss Tromsö och Ishavet.

Men än ha vi fri sikt, fast den ej är många meter hög. På Malangenfjorden börjar båten rullaoch stampa, tills vi få lä under Kvalö, ty han blåser västlig. Och efter 12 timmar från Salangen, alltså klockan 7 på kvällen, skymtar Tromsö som en japansk lavering genom den begynnande skymningen.

Detta är alltså Tromsö!

Det är ebb och vi få äntra upp i livbåten för att komma i land. Så här års är ankomsten av en ångbåt till Tromsö en händelse, och den sysslolösa delen av staden är nere vid kajen för att beskåda och undra. Jag passerar genom skaran med en likgiltighet som inte är alldeles fri från affektation. Jag hör en röst med något av hotellbetjänt i sig

osäkert fråga: Grand Hôtel? Men frågan föll på sin egen orimlighet, ty årstiden är icke turisternas. Jag är nämligen här för att köpa solida grejor till min nya kutter, och jag vill vara så fjärran från begreppet turist, att jag nästan känner mig generad över den glimt av människokännedom, som möjligen låg bakom frågan. Detta är väl uppriktigt, om något?

Vi starta uppåt staden. Men Tromsö är ju en riktig stad med folkliv och rörelse på gatorna! Jag hade väntat mig en by i vinterdvala med ett och annat mödosamt nymornat och melankoliskt öga bakom en ojämn ruta betraktande vandraren. Här trängas stöddiga Nordlandsbor i storstövlar och bussiga kavajer. Här skrattas, sjunges, småbrottas på gatorna, som för resten litet varstans påminna om Hamburgs eller Lübecks eller Stettins hamngator. Här dryftas viktiga saker, man håller varandra i kragen och skriker — och talet rör fisk och flickor, öl och pengar.Ty Tromsö är anhalten för fiskebåtarna, som äro på väg till Finnmarken. Fisken står högt i pris i år och nu är man bara rädd, att det skall bli så mycket mera fisk i Finnmarken än i Lofoten att priset sjunker.

Här är jag på Ishavets tröskel. Här utrustas polarexpeditionerna — eller åtminstone kompletteras utrustningen. Jag köper oljeklāderJag blev komplett lurad av handlanden. Oljekläderna voro förstörda efter fyra dagars segling i östersjön. Men jag var ju svensk!, som väl böra hålla i Östersjön, då de äro avsedda för Ishavet. Jag köper stenbitskinn, som Hedberg skall göra bokband av, ty jag hänger ännu kvar med en liten blödande skinnremsa vid kulturen. Jag köper lappdockor åt mina barn och sjömansknivar, vilkas ändamålsenlighet är utan vank. Jag köper valbarder, som jag inte vet vad jag skall göra med, och tolleknivar och vykort — och jag skriver till mina vänner. Jag går in på Grand Hôtel och begär en pjolter men får icke, med mindre jag tar ett rum. Jag begär en halv öl och får en helbutelj åtföljd av ett dussin smörgåspetrifikat. Ty Göteborgssystemet, vars ändamålsenlighet redan börjat bli omstridd, där det började, fortsätter sitt segertåg norrut och bör väl vid det här laget ha hunnit till Franz Josefs land.

Detta är alltså Tromsö! Med tyska Jugendstilartiklar i butikerna och vykort — vy — kort — vykort!

Finns det intet särskilt gift för turister? Det finns ju något som heter ratin för råttor, som

verkar absolut förödande. Råttorna försvinna helt enkelt. Kan ingen uppfinna något turistin?

Men det är ju bra att det kommer in pengar till Norge. Jag köpte valbarder, och säljaren förklarade helt opåkallat: — Nu koster de fem og tyve öre stykket. For turister koster de en krone. — Och en som emballerade ett kobbeskind, och begärt 6,50 för det, sade plötsligt med nordlänningens hela älskvärdhet: — De faar det for 6 kroner.

I vilket land prutar man eljest själv? Jag ser något vackert i detta, men opraktiskt måste det kallas.

Ju längre det lider på kvällen desto livligare blir rörelsen. Butikerna äro öppna fastän klockan närmar sig 12. Och fiskarpojkarna flirta med det kvinnliga Tromsö som ännu är ute i rörelsen och vilket kanske för resten med anledning av Finnmarksfisket bara är ett tillfälligt kvinnligt Tromsö. Sång skallar i gränderna. Det skrikes om »juling», och tolleknivarna sitta kanske löst; man faller varandra om halsen och tar danssteg, ställer sig i boxningsattityd, medan snön faller tät och våt och lamporna släckas en efter en.

Jag klättrar ombord igen, sover och då jag vaknar, är det full snötjocka. Man ser icke ens Tromsdalstinden tvärs över sundet. Och söderut står tjockan som en levande vitgrå vägg. Vi lossa förtöjningarna och styra rakt in i den väggen. Vinden har svängt till sydväst. Allt är gråvitt, monotont, trist och jag går ned för att omväxlande äta, röka och sova, tills vi ankra i Salangenfjordigen efter en dags resa. Det var just då vi lyfte ankar därifrån, jag började denna så kallade resebeskrivning. Nu då jag slutar, ha vi väl hunnit rätt långt in i Vaagsfjorden. I morgon bittida vakna vi i Narvik, och jag börjar hemresan till Grisslehamn, lastad med prov på alla Nordlands skatter. Och den minsta är icke valörat.

Vår i Lappland.

Jag är sysselsatt med att uppleva en vår i Lappland, en vår med yrsnö omväxlande med solsken och ett blått sagoskimmer över Kebnekajsetopparna. Nätterna äro ljusa och båda Lapplands långa dag, den jag också upplevat en gång.

Jag har studerat den blandning av kultur och ursprunglighet som detta Lappland är. Jag har inspekterat den vetenskapliga stationen vid Vassijaure och gjort bekantskap med den unge lundensiske amanuens, vars liv verkar som en botgöring för aldrig begångna synder. Att av egen drift åtaga sig att dagligen och nattligen noggrant som ett urverk avläsa ett besvärande flertal olika instrument kan knappast vara en uppgift för en yngling, som just skall börja leva, särskilt då instrumenten äro känsliga som en mans hjärta. Tänk till exempel på seismografen! Den gav enligt amanuensens försäkran utslag till och med vid pigflyttningen sistlidna 24 april.

Jag har sett nyutspruckna tussilagines vid Narvik, där Golfströmmen är livsmotorn. Men här i Kiruna är det bara solen som verkar, och striden

mellan den och mörkret åstadkommer den vårångest jag verkligen känner trycka på mellangärdet just nu. Jag måste resa mot söder snart och höra solvärmda småvågor skvalpa mot mina egenhändiga berg och rusta ut mina båtar och tjuvskjuta litet fågel. Det kan väl inte vara förbjudet, när man inte skjuter mer än man äter.

I dag har jag varit ute i Lapplands vår. Vi hade hört berättas, att lappar skulle finnas i Rotsidalen och beslöto att besöka dem. Men färden blev besvärlig och hästen sjönk ned till magen i snön, ty vägen krympte så småningom ihop till ett smalt pulkaspår, varför vi lämnade vår bekväma släde och fortsatte till fots. Ripriset stack upp ur snön och vart för min fantasi toppar av jätteträd. Det var eftermiddag och solen färgade björkskogen rödbrun. Loussavaara såg ut som en tillplattad Vesuv och Kiruna blev ett förtunnat Neapel.

Vi funno emellertid andra lappar än dem vi sökte. I björkskogen strax vid järnvägen lågo tre kåtor, och vi fingo inom kort äran att vara Nils Jonsson Sarris gäster. Kåtan var full av lappar, män, kvinnor och barn. Mina kamrater voro redan förut deras ärade vänner och kaffepannan sattes på elden. Vi bjödos att sitta på var sin kisa, en vackert bemålad trälåda eller rättare ask, ty lapparna veta, att svenskarna icke kunna sitta på deras orientaliska sätt. Én av oss behärskar finska och blir vår tolk. Och medan han inledningsvis öppnar ett samtal sitter jag och beundrar mina värdar och värdinnor.

Se på dessa finskurna lemmar, dessa psykiskahänder där muskler och ådror tala ett språk, som ger en samma njutning man erfar som då man betraktar en vackert gjord karta med floder och berg och landkonturer! Dessa aristokratiska vrister, de små fötterna, vilkas vackra modellering man känner genom bandsko och hö. De smärta midjorna och hela staturen, danad för ödemarkslivet. Dessa människor i miniatyr, modellerade liksom i mörkt elfenben, nött till skönhet genom ständigt bruk, utan kantigheter och med stålets elasticitet äro för vackra för att vi skulle kunna undvara dem. Låt oss skydda dem — eller bättre — lämnom dem i fred.

Jag lyssnar till deras språk och förstår bara två ord: maaherra, landshövdingen, och disponenti. Dessa båda ord ha lapponiserats och ha vunnit burskap som inhemska, fast det ena är finsksvenskt öch det andra svensklatin. Disponenten och vår vän den finsktalande ingenjören inleda ett etnografiskt-historiskt-filosofiskt-moraliskt samtal med Sarri. Bakom Sarri ligger gubben Huuva, vargars och björnars baneman, och röker finska blader ur sin norska pipa. Hans blick är full av lugn. Han leker med en liten knappt tvåårig vildman, som får blåsa ut stickan, då Huuva tänt sin pipa, alldeles som mina egna ungar fått göra. Han ger en blick som har något av förtörnad gud i sig åt någon hund, som då och då tränger sig under hans arm, ty bakom hans renfäll är en utgång under tältfilten. Till höger om mig sitter en ung lapp, ur vars tobakspung jag fyller min pipa, och till höger om honom sysslar kåtans äldstakvinna med kaffet. Och bakom henne ligger en flicka i ungdomens vår med livshungriga ögon. Hon rör sig med halvt medveten grace, då vi se på henne, hon plockar på sin frisyr och hennes pupiller spegla eldskenet liksom förstärkt. Jag tänker på den lapska sagan om Solsonen — ty lapparna äro solens söner liksom japanerna och räkna sig i släkt med dem — och minns jätteflickans toalett, då hon ser Solsonen närma sig:

Glättar barmen, den förskönar och försötmar, låter blicken hastigt fara.

Äro inte dessa versers lapska ord fascinerande:

Njabbodalla, tjabbodalla, njämositis njalgodalla, vuojumitis viilotalla.

Är det inte något av tundra i detta, eller något förhistoriskt klangljud från Altais berg? Eller av en kådig skida som brister eller som om ett norrsken kunde tala?

Medan vi dricka kaffet, talar Sarri om lapparnas härkomst och om deras undanträngande från land till land. Och nu ha de drivits hit, alldeles som valen jagar in sillen i Norges fjordar, säger han på sitt bildspråk. — Tiderna äro onda. Vi leva på en knivegg, hopträngda av norrmän från väster och svenskar från öster, fortsätter han. Och värst äro nybyggarna. Vargen är icke längre vår svåraste fiende, ty den får man åtminstone skjuta och får skottpengar till.

Ni vet kanske inte vad som menas medjojkning. Varje lappsläkt har sin särskilda melodi, med ord till, antar jag. Att sjunga den kallas att jojka. Men Sarri vill inte jojka, vilket han för övrigt gör rätt i, tycker jag, och vi hålla heller inte på det. — Jojka har man gjort i forna tider, men jojkarna ha gått till helvetet med sin jojkning. Det är læstadianismen, som här visar en av sina följder. Men om den också härvidlag gått åt orätt håll, har den dock medfört det goda, att sprit är en styggelse för lapparna häruppe. Därför komma dessa att leva längst och bevara sin karaktär längst.

— Men sjunger gör vi nog, säger Sarri, Zions sånger och psalmer, ty det är skillnad på jojka och sjunga.

Jag trivs ej med den bleka, omanliga, omänskliga, inskränkta avart av religion, som åstadkommit en dylik syn på livet. Folk som tröttar ut vargar och slår ihjäl dem med skidstavar borde tillbedja solen som vi andra, då vi ibland ha behov av religion och behöva en symbol, en svinx som svarar oss på våra barnsliga frågor.

Jag tänker på en av Strindbergs vackraste tankar — det finnes en åskknall i den:

Så svarar himlen med ett brak på barnens alltför dumma frågor.

Sarri tittar litet i november som det heter, men det bidrar endast till att framhäva hans vildekaraktär, det nötta, erfarna, använda, tränade. Det verkar bara som en årsring kring hans livs kärna, som klär honom. Oenom kåtaeldens blårök ser jag humorn sitta på lur i hans ena öga och jag misstänker och hoppas, att kristendomen bara är hans frackkostym, som sitter lika löst på som en akrobats cirkusfrack. Kanske offrar han litet ibland åt gudar med hemortsrätt någonstans i Asiens hjärta och är skrockfull som vi alla äro innerst, om vi lägga handen på hjärtat och tala sanningens tämligen internationella språk.

Jag njuter av hans sällskap och av att få vara gäst i hans kåta, en bland de gynnade och lyckliga av människors barn. Jag skulle vilja kunna säga detta åt honom och säga, att jag misstänker, att jag kanske är släkt med honom på långt håll. Inte kan jag ansvara för mina förfäders uppförande. Jag kan knappt svara för mitt eget.

Jag inpräglar det jag ser i mitt minne. Hundarna som sträcka sig lättjefullt mellan morrningarna åt främlingen, eldskenet på de vackra ansiktena, kvinnornas animala och vackert naiva kvinnlighet, den jag håller tusen gånger styvare på och som tilltalar en karl tusen gånger mer, än de valhänta försöken att behaga med dekolletering eller — för att beröra den moderna kvinnans jaktsätt på män — med manlighet. Jag skulle önska att kunna spotta lika styvt som en lapp. Han överglänser en yankee och träffar pricken, alldeles som om han skulle ha ett mausergevärssikte på sin underläpp.

Vi gå ut ur kåtan och studera ornament på pulkor och kisor och beundra kåtornas vackra färger, hur de stå mot snön och björkarna. Långt borta i söder upptäcker jag plötsligt något rörasig, en prick som växer och lever och blir livligare, ju mer den växer. Nu blir den en lapp på skidor. Han har inga stavar. Han åker i ett gammalt skidspår och vaggar och svänger armarna och ser ut som en rullande båt, han växer och växer, och snart är han vid foten av kullen, där kåtorna ligga. Utan att man ser honom hejda sig ett ögonblick stiger han av skidorna och fortsätter springande fram mot oss och förbi oss. Han är en pojke och jag avundas honom och hans konst att gå på skidor, och jag känner åldern komma som ett släpande regnmoln och hölja in återstoden av mitt liv i tråkighet. Jag fattar en föresats. Få se om den blir effektiv!

Vi taga avsked och vända hemåt för att äta middag, sedan disponenti bett våra värdar vara välkomna till Kiruna. Just då vi börja middagen, rapporteras att köket är fullt av lappar. Ty det hör till lapsk god ton att icke dröja med att efterkomma en inbjudning. De ha inte dröjt ett ögonblick.

Och efter några minuter äro vi alla församlade i Sveriges hemtrevligaste rum. Fulla av mat och glädje och med havannor mellan tänderna placera sig lapparna på golvets björnhudar, säkra i medvetandet om att ha uppfyllt människans heligaste plikter: den att vara värd och den att vara gäst.

I ett hörn av rummet står Christian Erikssons skulpturporträtt av min och hans och allas vår vän Pieti Kuhmoinen. Lapparna treva och tumma på den och konstatera, att den är riktig. Och jag själv firar en triumf, värd en förmögenhet, ty jag harur minnet gjort Nikku Sarris porträtt, vilket medföljer detta försök att berätta. Vi visa kvinnorna teckningen, och de försäkra, att det är Nikku.

Men det blir kväll och min arbetsdag börjar. Lapparna säga sitt hyvästi och glida på sitt försynta sätt ut genom dörren. Vi äro ensamma med kulturen och måste börja på med dess värsta förbannelse: arbetet utan muskler. Är det nu någonting för en stor, stark karl att sitta och skriva och rita gubbar? En karl skall sköta en slägga eller en plog eller en yxa och en kvinna. Ett pennskaft borde falla till stoft mellan hans fingrar. En stålpenna borde på sin höjd dyrkas som fetisch.

Snö.

Först måste jag befria mig från en historia, som besvärat mig ett par dagar alldeles som en efterhängsen melodi.

Jag var inne i en stuga häromdagen. Jag hade aldrig varit där förut, men interiören slog mig. Jag kände igen den och började söka i mitt minne. Den öppna spiseln med en tennstake och en kaffekvarn på kransen, och just det där svartnade skåpet med svartnade blommor på i hörnet. Kristi bloddroppar i fönstret och ett stort hål efter ett eldkol på just den plankan och den stora svarta katten som spann på den högtbäddade sängen — var det inte samma katt? — men då måste det vara en trollkatt, minst trettio år gammal!

Nu har jag det! Det är en söndagskväll för trettio år sedan i en likadan stuga djupt inne i Småland. Ett torp långt inne i en villsam och vajande högstammig tallskog utan stigar i snön. Jag och min bror äro där för att hämta mjölk, och medan husets dotter sysslar i lagåln har Sagan blivit gäst i rummet. Hon sitter i skuggan av spiselmuren på tröskeln till köket och berättar i en

gammal gummas gestalt. Det var inga sagor för barn — kanske det icke var några sagor alls — då — men nu ha de sagans karaktär för mitt minne.

Jag ser en av hennes historier alldeles som utspelad på en skum scen:

I en fållbänk sover en bonde som om han aldrig skulle vakna mer. Jag hör hur hans jämna andedrag liksom fylla stugan. Vid spiseln syssla två människor, en man och en kvinna. De viska och luta sig ihop över elden och ibland vänder han sig om och ser ängsligt bortåt den sovande. Plötsligt resa de sig upp på en gång. Hon håller en brinnande torrvedssticka i handen och han har en stöpsked, där blyet kokar. — Fort nu bara! viskar kvinnan. Var ingen mes! Skynda på bara! Och den likbleke mannen lutar sig över bonden i sängen, som sover på sidan som en stock, och häller blyet i hans öra. Kvinnan kastar torrvedsstickan på elden, och mannen darrar, så att golvtiljorna skaka. Det knakar litet i fållbänken, det är som om den sovande skulle sträcka på sig. Så blir allt tyst.

Det var berättelsens första skede. Mellan detta och det nästa ligga femtio år.

Det är på en kyrkogård. Man gräver en grav, och dödgrävaren råkar slå sönder gaveln på en murknad kista. En skalle rullar ut. Han tar den på skoveln och slänger upp den. Däruppe leka hans barnbarn. Nu få de en ny leksak och börja rulla klot med skallen. Men det skallrar så underligt inne i skallen, alldeles som om det skulle ligga en sten i den. — Vad är det inne i skallen,

farfar? Gubben tar skallen och skakar den. Så klyver han den med skoveln. Därinne ligger en stor blyklump, avlång och oregelbunden i form. Dödgrävaren börjar fundera, saken dryftas i stugorna och inom ett halvt år föres en sjuttioårig kvinna till stupstocken. —

Ni må tro att hemvägen från torpet trots stjärnljus och medvetandet om att ha en tolvskillingsfällkniv i fickan icke var fri från spöksyner. Tallarna blevo jättar som viskade hotelser över människobarnen, som sprungo vettskrämda över deras rötter, och enbuskarna fingo liv och snabba ben. Och hela vägen rullade en skalle efter oss. Vi hörde tydligt, hur blyklumpen skramlade i den.

Så där! Nu är jag fri från den historien. —

Nu är det äntligen snö, snö, som i min ungdoms vintrar. Jag tar skidorna och ger mig upp över bergen, över rävspår och harspår och ekorrspår. Orrarna flyga upp ur drivorna. Det flaxar i snåren och skogens tusen ljud smattra mot mina trumhinnor, där jag far fram, för att åter tystna efter mig. Uppe på utkiken stannar jag och ser norrut över de solbelysta kobbarna och det blå, levande havet. Jag ser efter den efterlängtade drivisen, som väl en gång skall komma från Bottenhavet med säl och ali världens fröjder. Men havet är rent norröver och ingèn ljusning förkunnar att isen är på väg. Jag ser söderut över skogstopparna och — en vild glädje över ätt vara till griper mig, och jag beslutar att spurta söderöver inåt markerna, tills jag icke har en klädtrasakvar på kroppen. Snön är härlig och jag ränner så gott jag kan, så fort jag kan. Jag vältrar mig över gärdesgårdarna så som B. L. lärde mig en gång för länge sedan, jag arbetar mig uppför bergen och nedför bergen, och plötsligt är jag ute på landsvägen med min islandströja och skjortan instuckna under svångremmen. Jag är nästan naken och de vägfarande jag möter stirra på mig som på en galning: — Så där ja, nu är han färdig!

Och när jag ångande som ett lokomotiv åker in på min gård, känner jag mig tjugu år yngre.

Till en vacker snö hör ett skidspår. Det är som en berättelse, som en saga.

Vålnaden.

Alla pojkar ha väl någon gång spelat teater, sorgligt att säga, ty sedermera behöver man kanske hela livet för att arbeta bort teatergiftet.

Jag tänker nu inte på nationsspexen i Uppsala, ty de voro ägnade åt glädjen, utan jag menar det allvarliga skådespelet, sådant det bedrives av skolpojkar och till exempel Ranft och hans trupper. Ty som skolpojkar menade vi det ta mig tusan lika allvarligt som Ranft, fast vi inte tjänade så mycket pengar på det.

Vi gingo i femte, och jag och en kamrat beslöto förgylla upp skolans grå enformighet genom att författa en pjäs. Vi behövde inte försumma några studier, ty vi läste i alla händelser aldrig över våra läxor.

Efter ett par nätters arbete var pjäsen färdig. Vi hade börjat med titeln, förståndigt nog, ty hur skulle vi ha kunnat skriva utan att veta något ämne? Efter något funderande nedskrevo vi i prydliga versaler:

VÅLNADEN eller VE!!! eller MUNKENS FÖRBANNELSE.

Naturligtvis måste vi ha en prolog, ty vi levde just under intryck av Eugène Sue. Vi hade tjuvläst hans Vandrande Jude.

Mitt i svarta natten (halvt nedskruvad gas) stod en vålnad klädd i ett lakan på branten av en skyhög klippa (en bordskant). Nedanför tänkte vi oss ett upprört hav. Åska hade vi naturligtvis, och under det gipsade taket i den så kallade sångkorridoren skulle inbillade skyar pilsnabbt jaga varandra vid blixtarnas sken.

Och mot dessa skyar sträckte vålnaden upp sin knutna hand och svor så fruktansvärt, att en nutida gardist av aktning skulle ha bett att få säga farbror. Inte så dum idé, vad?

Prologen slutade med ett avgrundstjut och ett dystert:

centillionfalt ve! ty hundrafalt var för blekt, tyckte vi.

Första och enda akten utspelades i en klostercell, där en liderlig munk satt och blandade gift för att därmed ta livet av en ung ädling, en stolt hidalgo vid namn Fabrica de Tabacos de la Vuelta Abajo, vilken vansinnigt älskade den lika sköna som dygdiga Calla de la Cuba. Hans kärlek var besvarad, men Callas biktfader, ovan omtalade munk, var hans rival. Han hade ledsnat på prästyrket (något som jag numera intet undrar på) och ville gifta sig med Calla, samt hade dessutom ingått förbund med ett rövarband för att med dess hjälp göra inbrott i Callas omätligt rike faders slott, där källarna voro fulla av diamanter och dylikt. Sedan rövarna måttligtavlönats, skulle han med resten av skatterna och den naturligtvis avsvimmade Calla rymma till Amerika. Emellertid går planen om intet, ty munken tar av misstag in det gift han lagat i ordning åt den unge Fabrica. Det hela slutar med ett fruktansvärt slagsmål mellan rövarna och Callas faders betjäning, där isynnerhet en jättelik hovmästare (den längste pojken i klassen) utmärker sig, men dör blödande ur tusen sår, sedan han skjutit den siste rövaren.

Pjäsen uppfördes, men endast en gång, ty det fingerade slagsmålet urartade till verkligt, och diverse skolan tillhöriga bord och stolar förvandlades till ved under tumultet.

Jag spelade munken, och mina tjut, då giftet (en flaska äppleöl) började verka i magen, voro så naturtrogna, att skolans vaktmästare kom upp och körde ut oss allesammans, anmälde oss för klassföreståndaren och var med ett ord nedrig, fast hans vedförråd fått en oväntad tillökning.

Inkomsten, som väl knappt översteg 2 kronor, förvandlades av de lysande författarna i tårtor och choklad på konditoriet.

Sen dess har jag aldrig skrivit något för teatern, fast det blivit allt modernare.

Emellertid! Jag tror att någon gammal kamrat äger manuskriptet. Det skulle verkligen glädja mig att se det uppfört på vår förnämsta scen av dess bästa krafter. Då lovar jag, att jag skall infinna mig, lika heligt som jag lovar att i annat fall aldrig gå på teatern mer i mitt liv.

Varför jag skrivit det här? Därför att jag nyssdrömde, att jag var inkallad för klassföreståndaren att stå till svars dels för förstörda möbler och dels för en serie rysliga svordomar, som stört lugnet i korridorerna. Jag spelade nämligen också vålnaden.

Kvarnviken.

I natt kom den första snön. Märkvärdigt, att den varje år kan inge samma stämning — en blandning av högtidlighet och tröstlöshet. Den kyliga doften av jorden har trots sin friskhet något av detsamma som ett lik strålar ut, en mystisk kyla, kallare än man kunde vänta av animaliska ämnen, men det är väl de vissna bladen, det vissna gräset och den döda mossan som åstadkommer intrycket.

Så sent som klockan ett på middagen gick jag ut med min hustru. Jag tog bössan och hundarna bara för att lufta på dem, ty det är flera dagar sedan jag jagade sist. Jag tänkte: kanske stöter Kula något och man kan få en hare på benen.

Vi gingo de vackra stigarna genom havsskogen till Kvarnviken. Jag hade släppt hundarna vid Tomtaodlingarnas grönrågar, och vi hade knappt hunnit ned till Kvarnvikens tångströdda plage, förrän drevet var i full gång.

Det hade redan börjat skymma. Jag tänkte: Är det räv, får jag nog inte se något av den,

Men lyckligtvis började hundarna bukta i den mariga strandskogen och jag förstod, att det inte var räv. Jag gömde min hustru i ett snår och ställde mig i pass. Och inom ett par minuter kommer haren för fulla boliner, men utom skotthåll. Vanligen bruka hararna följa stranden — åtminstone unghararna — men den här gav sig i väg uppåt en liten skogsstig, som knappt skönjdes i ljungen. All right — jag flyttade oss båda närmare, ty jag ville, att hon skulle få se hur det går till att skjuta en hare.

Och mycket riktigt — om en kvarts timme kommer haren tillbaka. Jag väntade honom från samma håll som förut, men nu kom han bakifrån och fick skottet på några stegs avstånd. Jakten var slut — en leksaksjakt med åskådare, så bekväm den väl kunde vara.

Solen sjönk, medan jag passade haren. Å, den vackra Kvarnviken med liten dyning och guld på den våta sanden, en lång lieformad gyllene rand utanför den i skymningen violetta snön. De gula svällande snötunga molnen mörkna till rött bakom de kraftiga stormbitna ungtallarnas saftiga silhuetter.

Alfågeln, som legat i en dyning utanför det gamla vraket, närmar, sig försiktigt, ty vi synas inte mot skogen. Men när jag går ned till stranden för att tvätta händerna, vänder flocken och ror långsamt, som i förtret, ut mot skäret, där det bryter ljust mot den mörkblå horisonten.

Nu är haren mogen för visthusboden och hundarna slicka sina blodiga nosar.Vi dyka in i skogens svarta vägg och äro snart inne bland långa, smärta, susande tallar. Här är stilla. Man vet inte riktigt om det är havet eller vinden som susar minst. Borta i Tomta by skäller en hund.

När det kommer någon, som jag vill visa något riktigt vackert, brukar jag ta honom med ned till Kvarnviken. Den är lika vacker i storm som i stiltje. Och är någon riktigt mogen, brukar jag efteråt föra honom till Fjällboträsk och visa honom begreppet ödslighet. Där finns inte ett liv annat än möjligen en havsörn eller en fiskgjuse, som skriker uppe i luften. Där plocka vi tranbär på gungflyt. Svart bottenlöst vatten mellan gröna tuvor. Skogen gungar långt innan vi kommit i sikte av träsket. Och en liten bäck med brunt vatten och nejonögon och utterspår på stränderna letar sig porlande ned till havet.

Ja, sådant har jag skrivit så ofta, men jag tröttnar inte själv på det.

Kärleksfrågan.

Jag måste medge, att jag icke med så stort intresse som artigheten mot andra könet möjligen kräver, har följt med fru Steenhoffs försök till utredning av kärleksfrågan. Jag har nöjt mig med tidningsreferat, och riktiga sådana, sådana som man kan svära på, äro knappt tänkbara.

Somliga ha skrivit gillande. Det har varit ungdomar, som med sin ålders oerfarenhet, lättsinne och entusiasm böjt sina tättbevuxna hjässor inför den kvinnliga logiken. Andra ha varit ogillande och ha icke velat böja sina flintskallar, barplockade av samhällelig receptkärlek, i det de trott sig göra samhället en tjänst.

Intetdera slaget har tilltalat mig. Jag vill knappt nämna opponenten, den tappre översten Melander, som med en viss läsarkvickhet anfallit den samhällsförbättrande frun och stundom fått skrattarna på sin sida, de åldriga åtminstone, ty de unga ta kvinnors ord på allvar och skratta ej, då det gäller livsfrågor — gärna. Men den gode översten, vilken väl trampat ut barnskorna, verkar efterbliven, då han tar fru Steenhoff på allvar,

Han har ännu mycket att lära på kärleksstigen. Om det inte är försent och hans katekesmoral ställer sig i vägen.

Jag förstår inte, hur man kan ta en kvinna på allvar, som inte uteslutande sysslar med sin egen erotik och sina barn. Kommer en kvinna med några råd i levnadskonst, något slags filosofi (!) eller överhuvudtaget vill förbättra samhället, resonerar jag så här: — Jaså, hon är icke kär i någon man! Alltså bör hon inte tas på allvar. Eller: Någon man är icke kär i henne.

Och jag har rätt. Ty en kvinna som är kär har icke tid med något annat än sin kärlek. Och icke heller en kvinna, i vilken en riktig karl är kär.

Kvinnan, som vi män älska, begär icke bättre än att få ställa sig under en mans despotism, lyda med ett ord. Och en sådan, som har denna sunda instinkt, är oss oändligt mycket mera tilldragande, vore hon än spetälsk, halt, blind och förtvinad, än en som löper med valsedel. Och gillar en kvinna, som säger sig älska en man, icke allt hos mannen, ljuger hon. Om hon säger: — Jag älskar Johansson, men jag kan icke med, att han snyter sig i fingrarna,

då blir hon mig vidrig, ty hon bör också älska till och med hans speciella handlag att snyta sig i fingrarna.

Ty så älska vi män kvinnor, att vi tycka om deras ädla själsegenskaper och leverfläckar och dumheter och passera alla sju himlarna i sällskap med blixtar. Men vi tåla inga lagförslag.

Ty vi känna, att kvinnan har inga chefsegenskaper. Hon passar endast att lyda, och lyda ärdet enda hon, om hon är sund och kär, gör verkligt gärna. Jag upprepar ännu en gång, på det att män och kvinnor, som äro riktigt skapade, måtte påminna sig det: — Lyda är det enda en verklig kvinna gör verkligt gärna.

Under det att en man minst av allt gärna lyder.

Kvinnorna säga kanske, att detta resonemang visar brist på aktning för dem. Det enda de möjligen kunna vänta av oss är kärlek, och den har intet att göra med aktning eller missaktning. Aktningen är tvärtom ett störande element mellan könen. Vi män äro på sin höjd artiga, men artigheten har intet att göra med aktning. I varje fall mera med kärlek. Och vänta intet av en man, som är hövlig mot er! Män äro hövliga mot varandra, och denna hövlighet oss emellan är egentligen en arg morrning, då ni, mina damer, äro i närheten av oss. Ni borde känna er stolta och glada i ett sällskap, där män äro ytterligt hövliga mot varandra och ytterligt artiga mot er.

Ja, ni ha inga chefsegenskaper. Man ser det på era kroppar, som äro våra, konstnärernas, mest älskade modeller. Kommer så kärlek till, bli de små skiljaktigheterna från Venus Milo, om hon nu skall vara normen, vackra i våra ögon, rörande, tecken på egenart, individualitet. Kanske det är just vår längtan efter er individualitet, som gör, att vi så mycket älska dessa små särtecken, vilka komma oss ibland att glömma, att i var och en av er få vi hela det feminina begreppet, hela ert släkte. Det är konstigt med de små felen. Debli älskvärda i våra ögon, men för alla andra mäns skull önska ni, att de vore borta. Alldeles som med hattarna och plisséerna och volangerna och guipéfiluren. Exempel: En kvinna har köpt en vidrig hatt och kommer hem och visar den för sin älskade. Hon försäkrar, att hon älskar honom av hela sin själ och vill göra allt för honom. Han säger: — Fy fan en sån skrålla! Jag tycker om det enklaste, en huvudbonad, som skyddar dig mot väta och sol! Och utan döda kråkor och höns i!

Hon behåller hatten eller köper en vidrigare. För att inte tala om snörlivet, som alltid sitter så löst, att hon kan få ner hela handen mellan det och kroppen. Har ni, manliga läsare, någonsin träffat en kvinna, som har varit för hårt snörd? Nej. Hon medger det inte.

Alltså klär och snör hon sig för andra än den hon älskar. Och — o gudar! Har ni någonsin träffat någon osnörd kvinna, som icke gör något, om än aldrig så litet nummer av att hon är osnörd? Till nackdel för de snörda.

Nej, goda människor, en kvinna skall lyda, tacksamt emotta en mans kärlek, det och intet annat, och hennes lycka ligger och skall ligga i raka motsatsen till att ge förslag och skapa regler. Hon skall följa som en våg följer stranden.

Då jag säger, att kvinnor, som icke tänka mer på sin egen erotik, än att de ha tid att göra lagförslag för sin framtid, icke äro tilldragande, borde redan detta mitt uttalande avskräcka dem. Jag är man, alla kvinnor vilja varoch en verka sympatiskt på alla män, alltså även på mig. Vilken kvinna vill verka otrevligt på mig? Händerna på edra rymliga hjärtan! I viljen det icke. Om ni också äro förlovade och darrande av kärlek till någon, som inte ser hälften så bra ut som jag, alltså till en stackars karl, vars ställning just nu är ganska osäker. Min är det icke.

Jag upprepar: Så snart en kvinna höjer sin röst i samhället i annan avsikt än att behaga, att vara ljuv, att utlova lydnad under den sultan bland millioner sultaner, som täcktes fästa sin orientaliskt beslöjade blick på just henne, blir hon ett oting, som bör klippa sitt hår tätt efter kraniet och anlägga pincené och divided skirts och tala i bas för säkerhets skull.

Jag vet ju mycket väl, att var man och varje kvinna äro just sådana, som de måste vara på grund av lagar, som äro jämnåriga med evigheten. Men det finns något som heter sympati och antipati, och faktum att dessa båda begrepp existera är tillräckligt för deras existensberättigande. Jag älskar dessa båda begrepp, ty jag anser dem vara ett naturens försök att frigöra sig från trycket av sina egna tvångsbestämmelser. Alltså, en tro, ett hopp om förändring, människans, alltets löjliga försök att lyfta sig själv vid håret, evighetstanken, kanhända. Men jag

tycker bäst om sympatin, fast jag inte kan säga, att Melander och fru Steenhoff just för tillfället äro särskilt gynnade föremål för densamma. Jag måste skratta, då jag tänker på dem båda! Hur de väl tro sig ha slagit ett stort slag, tala om det med sina bekanta, kanske talasig upp i falsetten ibland. Under det jag satt lugn här vid mitt skrivbord och tänkte fullkomligt lidelsefritt: — skall jag skriva om segling eller stuvarkonflikten, eller ge fan i alltsammans? Så kom en lycklig tanke. Jag kom att tänka på en grekisk släkting vid namn Melander. Idéassociationen var klar, så herrskapet ska inte tro, att det här har tagit bort nattsömnen för mig. Herrskapet är ju inte längre aktuellt — så otacksam är publiken i vår nervösa tid! Därför bör ni känna tacksamhet mot mig, som dragit fram er ur makulaturen och rengjort er från smörklickar och ostbitar, som gjort er genomskinliga i kryddbon åtminstone.

På grund av samma eviga lag, som kom mig att skriva det här, och vilkens följdriktighet också uppenbarar sig i din uppsyn, min oförstående läsare, påminner jag mig just nu en passus av Chatterton—Hill i hans uppsats om äktenskapsfrekvensen i Frankrike. Vårt nuvarande samhälles grundval är väl äktenskapet. Om Frida Steenhoff tänker sig någon annan form för samhälle eller äktenskap (om vilken form jag på grund av hennes kvinnliga logik ännu är omedveten) än den nuvarande, skulle det kanske icke skada att citera Chatterton—Hills yttranden om den fria kärleken (jag använder Argus' mycket sympatiska översättning):

Förverkligandet av denna tanke sktille fordra en sådan självförsakelse, en sådan trofasthet och en så starkt utpräglad hederskänsla, att det är otänkbart, det genomsnittsmänniskan med all dengrymhet, småaktighet och ytlighet, som ännu kännetecknar henne, skulle kunna fatta vidden av den upphöjda osjälviskhet, som detta ideal rymmer.

Detta är ord av en man, och jag är övertygad om att både den gode överstens och den goda fruns förstånd stanna ett ögonblick vid detta citat.